

2012RGW97 bijlage 2

Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2013

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Utrecht op 25 september 2012

Fotografie: Gerard ter Heerdt

Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2013

Inhoud

1	Inleiding.....	5
1.1	Waarom een natuurbeheerplan?	5
1.2	Status en doel van het natuurbeheerplan	5
1.3	Gevolgde werkwijze, procedure en inspraak.....	6
1.4	Wijzigingsprocedure voor volgende versies van het natuurbeheerplan	8
1.5	Leeswijzer	8
2	Beleidskader	9
2.1	Rijksbeleid en Europees beleid	9
2.2	Provinciaal beleid	10
3	Werkwijze Natuurbeheerplan	13
3.1	De Index Natuur en Landschap	13
3.2	Beheer en kwaliteitsimpulsen	13
3.3	Kaarten	13
4	Natuur- en Landschapsdoelen en begrenzingsen	14
4.1	Natuur- en Landschapsdoelen	14
4.2	Begrenzing van natuur.....	14
4.3	Oppervlaktes nieuwe natuur	15
5	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL)	17
5.1	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer	17
5.2	De beheertypenkaart.....	17
5.3	Collectief beheer van weidevogelgebieden	19
5.4	Ganzenfoerageergebieden	23
5.5	Subsidies probleemgebieden	24
5.6	Toeslagen.....	25
5.7	Recreatiesubsidie.....	25
5.8	Regionaal Maatwerk en overige bestaande regelingen voor natuur- en landschapsbeheer	25
6	Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap	27
6.1	De ambitiekaart	27
6.2	Kwaliteitsimpuls: investeringssubsidie	28
6.3	Particulier natuurbeheer en subsidie voor functiewijziging	28
6.4	Nieuwe natuur en zoekgebieden nieuwe natuur (N00.01).....	29
6.5	Grondverwerving.....	29
6.6	Overgangsbeheer	30
6.7	Ontwikkeling en omvorming van bestaande natuur (N00.02).....	30
	Bijlage 1 Indicatieve verhouding beheertypen	33
	Bijlage 2 Regionale Maatwerkpakketten in Utrecht.....	34
	Kaartbijlagen	35

1 Inleiding

Op 1 januari 2011 is het Subsiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) volledig in werking getreden nadat dit een jaar eerder al voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer van kracht was geworden. Dit stelsel vervangt het Programma Beheer dat vanaf 1 januari 2000 van kracht was. Het SNL bestaat uit twee subsidieverordeningen: de ‘Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer provincie Utrecht’ (SVNL) en de ‘Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht’ (SKNL), beiden vastgesteld door Provinciale Staten van Utrecht op 20 april 2009.

Ten behoeve van de uitvoering van de SNL stelt de provincie een natuurbeheerplan op. Het natuurbeheerplan geldt als toetsingskader voor subsidieaanvragen op basis van de genoemde subsidieverordeningen. In een natuurbeheerplan begrenzen Gedeputeerde Staten gebieden waar subsidiëring van beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden. Het natuurbeheerplan geeft ook aan waar kwaliteitsimpuls voor natuur en landschap mogelijk zijn. Daarnaast beschrijft het natuurbeheerplan per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen van toepassing zijn en stelt het natuurbeheerplan zo nodig aanvullende eisen ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde beheermaatregelen.

Het natuurbeheerplan vormt een belangrijk instrument voor de realisering van het rijks- en provinciale natuur- en landschapsbeleid waaronder de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS vormt een duurzaam en samenhangend netwerk van natuurgebieden. Daartoe worden nieuwe natuurgebieden ontwikkeld en wordt de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden veiliggesteld en zonodig verbeterd. Verder worden ecologische verbindingzones aangelegd om de uitwisseling van planten en dieren tussen de natuurgebieden te verbeteren. Met de vaststelling van dit natuurbeheerplan wordt de EHS niet vastgesteld of gewijzigd. De EHS is vastgesteld in het Streekplan 2005-2015 en overgenomen in de provinciale ruimtelijke structuurvisie. In 2012 wordt de EHS herzien in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 – 2028. De begrenzing van de EHS in de structuurvisie die in 2012 vastgesteld zal worden en in dit natuurbeheerplan zullen gelijk aan elkaar zijn. In de ambitiekaart van het natuurbeheerplan is aangegeven wat de gewenste beheertypen van de EHS zijn.

1.1 Waarom een natuurbeheerplan?

Dit natuurbeheerplan vervangt de eerdere natuurbeheerplannen en de natuur- en beheersgebiedsplannen die in het kader van het Programma Beheer zijn opgesteld. Met de komst van het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer is een nieuw natuurbeheerplan ontwikkeld wat betreft opbouw en structuur heel anders in elkaar dan de eerdere natuur- en beheersgebiedsplannen, die tussen 2000 en 2008 zijn opgesteld. Zo is met de komst van natuurbeheerplannen een geheel nieuwe taal van natuurtypen en beheertypen geïntroduceerd: de Index Natuur en Landschap. Dit is een landelijk uniforme index met natuurtypen, agrarische natuurtypen en landschapselemententypen (zie § 3.1). Daarnaast zijn de beheertypenkaart (hoofdstuk 5) en de ambitiekaart (hoofdstuk 6) nieuw. Het nieuwe subsiestelsel betreft vooral een andere wijze van sturing, financiering en verantwoording. Het onderliggende provinciale beleid op basis waarvan subsidies aan bepaalde doelen worden verstrekt is grotendeels ongewijzigd. De inhoud van het natuurbeheerplan blijft daarom ten opzichte van natuurgebiedsplannen en beheersgebiedsplannen ook grotendeels gelijk. In dit natuurbeheerplan staat aangegeven waar welke natuur aanwezig is of ontwikkeld kan worden, hoe deze natuur beheerd kan worden en welke mogelijkheden er worden geboden voor landschapsonderhoud.

1.2 Status en doel van het natuurbeheerplan

Dit Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2013 treedt na vaststelling door Gedeputeerde Staten in werking en vervangt daarmee het op 14 september 2010 vastgestelde Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2011.

Dit natuurbeheerplan vormt een belangrijke bouwsteen van het provinciale natuurbeleid. Het is een beleidsplan waarvan getracht wordt de doelen te realiseren door middel van subsidies voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer volgens de Subsidieverordening Natuur- en

Landschapsbeheer. In dit natuurbeheerplan is alle bestaande en nieuwe natuur begrensd. Op de subsidiekaart die Gedeputeerde Staten elk jaar rond september vaststellen als onderdeel van het openstellingsbesluit voor het subsidiestelsel SNL wordt aangeduid welke natuur dat jaar in aanmerking komt voor subsidie.

Grondaankopen ten behoeve van natuur en voor functieverandering van agrarisch gebruik naar (particuliere) natuur is mogelijk binnen de gebieden begrensd als nieuwe natuur. Subsidies worden op vrijwillige basis aangevraagd. Dit betekent dat agrariërs en particuliere beheerders zelf de keuze maken of ze al dan niet gebruik maken van de mogelijkheden deel te nemen aan natuurbeheer of de grond aan de overheid te verkopen.

Het natuurbeheerplan bevat geen bindende richtlijnen voor de burger. Eigenaren en gebruikers van gronden die zijn begrensd als natuurgebied of agrarisch natuurgebied hebben de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor het beheer van deze terreinen. Er is dus geen sprake van aantasting van eigendoms- en gebruiksrechten.

Het natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen. De begrenzing van natuurgebieden heeft geen consequenties voor de uit een vigerend bestemmingsplan voortvloeiende bestaande gebruiksmogelijkheden van begrensde gronden en ook niet voor daarnaast gelegen gronden. De gebruiksmogelijkheden van een perceel met een agrarische bestemming worden uitsluitend bepaald door het vigerende bestemmingsplan. Een natuurbeheerplan heeft dus geen enkele invloed op bestaande gebruiksmogelijkheden. Het natuurbeheerplan en het bestemmingsplan zijn verschillende toetsingskaders waarbinnen de betrokken bestuursorganen een eigen bevoegdheid tot belangenafweging toekomt.

Nieuwe kennis of beleidsontwikkeling kan in de toekomst leiden tot wijziging van het natuurbeheerplan. Het plan zal periodiek worden herzien, afhankelijk van maatschappelijke en beleidsmatige ontwikkelingen.

1.3 Gevolgde werkwijze, procedure en inspraak

1.3.1 Werkwijze bij het natuurbeheerplan 2013

Afgelopen jaar hebben er grote beleidswijzigingen plaatsgevonden rondom natuurbeheer. Het landelijke beleid is gewijzigd en dat heeft geresulteerd in het Decentralisatieakkoord Natuur tussen het rijk en de provincies. Als reactie op de landelijke bezuinigingen op het natuurbeleid heeft de provincie samen met maatschappelijke organisaties gewerkt aan een Akkoord van Utrecht. In dit Akkoord hebben de partijen afgesproken om tot 2018 nog 1506 ha van de resterende EHS-opgave van 6000 ha te realiseren. Volgens deze afspraken komen 3000 ha in de zogenaamde groene contour te vallen en komt de overige 1500 ha geheel te vervallen. De afspraken die vastgelegd zijn in het Akkoord van Utrecht zijn doorgevoerd in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 – 2028 (aanpassing van de beleidsmatige EHS) en zijn in dit Natuurbeheerplan doorgevoerd. Dit heeft geleid tot een kleinere oppervlakte nieuwe natuur in dit Natuurbeheerplan. Voor de Groene Contour gebieden zijn nog wel de ambities opgenomen die wij voor deze gebieden hebben mochten deze omgezet worden in natuur. Een andere grote wijziging volgt uit de afspraak in het Decentralisatieakkoord Natuur, dat de provincie verantwoordelijk wordt voor de financiering van het beheer door Staatsbosbeheer in de EHS. Dit beheer zal ook via de SNL gesubsidieerd gaan worden. Om dit mogelijk te maken zijn alle percelen van Staatsbosbeheer gecontroleerd en zo nodig gecorrigeerd op de beheer- en ambitiekaart.

Naast deze grote wijzigingen zijn er kleine wijzigingen doorgevoerd die voortkomen uit subsidieaanvragen SKNL en SVNL en zijn fouten op de beheertypenkaart gecorrigeerd. Ook de in IPO verband afgesproken zaken zoals het intekenen van lanen als vlakken in plaats van lijnen zijn meegenomen.

Correctie beheertypen

Om subsidies op basis van de SVNL op de juiste wijze en de juiste plaats te verstrekken, is een correcte beheertypenkaart noodzakelijk. In 2010, 2011 en 2012 zijn wijzigingsverzoeken van de beheertypenkaart aangeleverd. De reacties zijn beoordeeld op juistheid en er is afgewogen of deze binnen het beleid van de provincie passen. Dit heeft bij het onderdeel natuur tot wijzigingen op de beheertypenkaart en ambitiekaart geleid.

Weidevogelbeheer

Enkele fouten in de beheertypenkaart zijn hersteld voor percelen waar onbedoeld geen weidevogelbeheer mogelijk was. Dit heeft tot enkele correcties van de beheertypenkaart geleid. Ook zijn enkele kleine correcties van de collectieve beheerplangrenzen meegenomen.

Groot Willnis Vinkeveen

Bij het gebiedsproces voor Groot Willnis Vinkeveen zijn afspraken gemaakt over de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer in enkele delen van het gebied. Deze afspraken zijn doorgevoerd in het natuurbeheerplan. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over de realisatie van nieuwe natuur via een patroon van kralen en snoeren. Dit heeft in dit Natuurbeheerplan geleid tot het op de kaart zetten van een zoekgebied voor nieuwe natuur in dit gebied.

De Bovenlanden

Bij het gebiedsproces in de Bovenlanden zijn afspraken gemaakt over de toedeling van beheertypen aan het gebied. Een deel van de percelen zijn al in eigendom van Staatsbosbeheer. Voor deze percelen zijn beheertypen op kaart gezet.

Bethunepolder

Bij het gebiedsproces Bethunepolder is gebleken dat een aantal terreinen ten onrechte als bestaande natuur op kaart stonden. Alle terreinen in de Bethunepolder zijn nagelopen en de verdeling tussen nieuwe natuur en bestaande natuur is gecorrigeerd.

Probleemgebieden

De afgelopen jaren is er landelijk een kaart vastgesteld waarop aangegeven staat welke percelen in agrarisch gebruik zijn, het zogenaamde Agrarisch Areaal Nederland. De gehele boekhouding van de agrariërs en van Dienst Regelingen is op deze kaart afgestemd. De probleemgebiedenkaart hebben we aangepast op deze kaart waarbij er voor is gekozen om de status van probleemgebied toe te kennen aan hele percelen uit de Agrarisch Areaal Nederland kaart zodat de boekhouding vergemakkelijkt wordt.

1.3.2 Procedure

Vaststelling van het natuurbeheerplan door Gedeputeerde Staten van Utrecht vindt plaats op basis van de SVNL en de SKNL. Gedeputeerde Staten hebben besloten om de procedure toe te passen die in Afdeling 3.4 van de Algemene wet Bestuursrecht wordt geregeld. Voordat de vaststellingsprocedure werd gestart, zijn beheersorganisaties en andere belangenorganisaties die belangen vertegenwoordigen betrokken in het proces van het opstellen van het natuurbeheerplan. Bij de vaststelling worden de volgende formele procedurestappen doorlopen:

1. Ontwerpbesluit: Gedeputeerde Staten hebben op 24 april 2012 besloten om het Ontwerp-natuurbeheerplan provincie Utrecht 2011 ter inzage te leggen.
2. Terinzagelegging: het ontwerp-natuurbeheerplan ligt na het besluit zes weken ter inzage. De periode waarin de stukken ter inzage liggen, is in het AD versie Utrecht en op de provinciale website aangekondigd. Gedurende deze periode heeft eenieder de mogelijkheid om zijn of haar zienswijze op het ontwerpplan kenbaar te maken.
3. Inspraaknota: de zienswijzen zullen worden gebundeld en beantwoord in een inspraaknota. Naar aanleiding van de beantwoording van de zienswijzen kunnen wijzigingen doorgevoerd worden in het natuurbeheerplan.
4. Vaststellen van het natuurbeheerplan: Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht zullen vervolgens het Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2013 al dan niet gewijzigd, samen met de

inspraaknota vaststellen. Na bekendmaking van het vaststellingsbesluit kan door belanghebbenden beroep worden aangetekend bij de Rechtbank Utrecht.

1.4 Wijzigingsprocedure voor volgende versies van het natuurbeheerplan

De systematiek van beheertypenkaart en ambitiekaart maakt het noodzakelijk dat het natuurbeheerplan regelmatig wordt geactualiseerd. De onderstaande wijzigingsprocedure maakt het mogelijk om met beheerders wensen en behoeften af te stemmen voordat het natuurbeheerplan wordt vastgesteld of ter inzage wordt gelegd. De procedure is als volgt:

1. Voor 1 januari maken beheerders of andere belanghebbenden kenbaar dat wijzigingen in het natuurbeheerplan gewenst zijn, bijvoorbeeld in begrenzings voor nieuwe natuur of op de beheertypen- en ambitiekaart.
2. Vervolgens vindt er overleg plaats tussen de aanvrager en de provincie over haalbaarheid van de wens. Zo nodig vindt daarbij overleg plaats met bijvoorbeeld beheerders, AVP-gebiedscommissies of landinrichtingscommissies.
3. Gedeputeerde Staten besluiten medio april of het natuurbeheerplan volgens de in Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht beschreven procedure ter inzage wordt gelegd of direct wordt vastgesteld. Dit is afhankelijk van aard en omvang van wijzigingen.
4. Indien de procedure voor terinzagelegging is gevolgd, wordt het natuurbeheerplan na verwerking van eventuele zienswijzen in augustus of september definitief vastgesteld.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft het bestaande Europese beleid, Rijksbeleid en provinciale beleid.

In hoofdstuk 3 wordt de Index Natuur en Landschap uitgelegd.

In hoofdstuk 4 worden de (agrarische) natuurbegrenzings in de provincie Utrecht beschreven.

In hoofdstuk 5 worden de subsidiemogelijkheden voor natuur- en landschapsbeheer en de beheertypenkaart besproken.

In hoofdstuk 6 worden de subsidiemogelijkheden van de kwaliteitsimpuls, inclusief functieverandering en koopplicht, en de ambitiekaart besproken.

2 Beleidskader

Het natuurbeheerplan is gebaseerd op de huidige ecologische inzichten. Het plan is afgestemd op het natuur- en landschapsbeleid van de diverse overheden (Europese Unie, rijk en provincie) en met het vigerende integrale beleid in het landelijke gebied voor water, milieu en ruimtelijke ordening.

2.1 Rijksbeleid en Europees beleid

Het doel van natuur- en landschapsbeheer is het behoud en de verbetering van de natuur- en landschapskwaliteit. Een belangrijke partner voor de provincie in het realiseren van het natuurbeleid is de rijksoverheid. Richtinggevend voor het nationale natuurbeleid zijn de internationale doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag, de Millennium Development Goals en het beleid van de Europese Unie. Het kabinet zet zich in om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en bij te dragen aan de millenniumdoelen per 2010. Het wil er tevens voor zorgen dat er in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in 1982 van nature in Nederland voorkwamen.

Onderdeel van het natuurbeleid vormen ook de inspanningen voor de verbetering van milieu en platteland door middel van agrarisch natuurbeheer. Nederland maakt daarbij gebruik van de doelen die in het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2) zijn opgenomen. Een doel is het verhogen van duurzaam gebruik van landbouwgrond. Beheerders van landbouwgrond worden gestimuleerd om hun land zodanig te beheren dat natuur, milieu, landschap en klimaat er baat bij hebben. In 2014 zal het POP2 worden vervangen door het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) en het bijbehorende POP3.

2.1.1 Nota Ruimte en EHS

Belangrijk instrument voor de realisatie van de biodiversiteitsdoelstellingen is de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS is een netwerk van natuurgebieden, agrarische beheergebieden en verbindingzones. Hierbinnen kan de uitwisseling van soorten optimaal plaatsvinden en wordt de biodiversiteit verbeterd. De landelijke doelstellingen voor de EHS zijn verder uitgewerkt in de Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur (2000) en in de Nota Ruimte (2004).

De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden (duinen, heiden, bossen, landgoederen), nieuwe natuur op landbouwgrond en agrarische gebieden die zodanig beheerd worden dat er natuurwaarden zijn.

2.1.2 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

In 1967 is in Nederland de eerste Natuurbeschermingswet in werking getreden. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. In 1998 is de Natuurbeschermingswet gewijzigd en sindsdien alleen gericht op gebiedsbescherming. De eerdere wet voldeed niet meer aan de internationale verdragen en Europese verordeningen stellen.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 opnieuw gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Op grond van de Natuurbeschermingswet worden drie typen gebieden aangewezen:

1. Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)
2. Beschermd Natuurmonumenten en
3. Wetlands volgens het verdrag van Ramsar

Het merendeel van de gebieden uit de Natuurbeschermingswet maakt deel uit van de ecologische hoofdstructuur.

Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Doel is de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Nederland kent 162 voorlopig begrensde Natura 2000-gebieden. Deze worden momenteel aangewezen door de minister van LNV. Voor elk gebied wordt vastgesteld welke flora- en faunadoelen of –soorten in een gebied behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden. Voor

deze gebieden zijn 6 jaar geldend beheerplannen gemaakt worden waarin staat welke maatregelen er in die periode genomen moeten worden om de doelen te behalen. Ook geeft het beheerplan aan welke huidige activiteiten in en rondom het gebied ('bestaand gebruik') zonder meer kunnen worden voortgezet, omdat deze niet schadelijk zijn voor de doelen.

De Natura 2000-beheerplannen zullen zodra deze gereed zijn verwerkt of vertaald worden in het natuurbeheerplan in het kader van het nieuwe stelsel voor natuur- en landschapsbeheer.

2.1.3 Decentralisatieakkoord Natuur

Het Rijk heeft in 2010 in het Regeerakkoord aangekondigd het natuurbeleid verder te decentraliseren aan de provincies. Volgens dit Regeerakkoord is het natuurbeleid een kerntaak van de provincies. Tevens heeft het rijk een forse bezuiniging op het gehele natuurbeleid aangekondigd. In totaal wordt €600 mln. bezuinigd op het natuurbeleid, waaronder ook het natuurbeheer. Het rijk verwacht hierdoor ook op financieel vlak een grotere verantwoordelijkheid van de provincies.

Op 20 september 2011 hebben rijk en IPO een akkoord gesloten over de decentralisatie van het natuurbeleid. Op respectievelijk 7 december 2011 en 8 februari 2012 zijn nadere afspraken over het akkoord en de uitvoering ervan vastgesteld.

Met dit decentralisatieakkoord komt het gehele natuurbeheer in de EHS onder verantwoordelijkheid te vallen. Ook de beheer door Staatsbosbeheer maakt onderdeel uit van deze afspraak, evenals het Faunafonds en de effectgerichte maatregelen. Tegelijkertijd is afgesproken dat de verantwoordelijkheid van de financiering van het natuurbeleid buiten de EHS vanaf 2014 onder verantwoordelijkheid van het Rijk komt te vallen, die dit met de middelen uit het GLB wil bekostigen.

2.1.4 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

Het Rijk zet het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid in ten behoeve van een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. Dit via een krachtige aanpak die ruimte geeft aan regionaal maatwerk, de reiziger voorop zet, investeringen scherp prioriteert en ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit met elkaar verbindt. Hiervoor heeft het Rijk beleid ontwikkeld op basis van een filosofie die uitgaat van vertrouwen, heldere verantwoordelijkheden, eenvoudige regelgeving en een selectieve rijksbetrokkenheid.

2.2 Provinciaal beleid

2.2.1 Beleidsplan Natuur en Landschap Provincie Utrecht (BNLU, 1992)

Het plan geeft een samenhangende visie op natuur en landschap en beschrijft de doelstellingen van het provinciale natuur- en landschapsbeleid. Het ontwikkelen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in de provincie Utrecht is daarbij de belangrijkste doelstelling. De EHS is voor het eerst in het BNLU gepresenteerd.

2.2.2 Werkdocument Ecologische Verbindingszones (1993)

Het Werkdocument geeft voor de provincie Utrecht de uit te werken ecologische verbindingzones aan. Daarbij wordt de doelstelling per ecologische verbindingzone beschreven en er worden voorstellen voor de inrichting gedaan. Concretisering vindt plaats via het opstellen van streefbeelden voor de inrichting en uitwerkingsplannen voor deelgebieden.

2.2.3 Plan Veiligstelling Gebieden Ecologische hoofdstructuur (PVG, 1996)

Het plan geeft een nadere uitwerking van de wijze waarop de provincie Utrecht de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wil realiseren. Het PVG vormde de basis van de natuurgebiedsplannen en werkt daarmee ook door in het natuurbeheerplan. Het is het toetsingskader voor het aankoopbeleid. In het PVG heeft de provincie de mogelijkheid van particulier natuurbeheer geïntroduceerd.

2.2.4 Utrechtse Natuurdoeltypen (UNATs, 2001)

Om meer eenduidigheid te verkrijgen in de natuurdoelstelling van rijk, provincie en terreinbeheerders, is het stelsel van natuurdoeltypen ontwikkeld. Door de provincies zijn deze landelijke natuurdoeltypen verfijnd en op kaart gezet. In Utrecht werden deze aangeduid als UNATs, Utrechtse Natuurdoeltypen. Met de invoering van de Index Natuur en Landschap zijn de UNATs voor het natuurbeheerplan vervallen en omgezet naar de beheertypen (zie § 3.1).

2.2.5 Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie

In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) beschrijven wij ons ruimtelijk beleid voor de periode tot 2028. Deze periode sluit aan bij die in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte van het rijk. Wij geven aan welke doelstellingen wij van provinciaal belang achten, welk beleid bij deze doelstellingen hoort én hoe wij uitvoering geven aan dit beleid. Deels geven wij uitvoering aan ons beleid via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) welke tegelijk met de PRS is opgesteld. In de PRS is de begrenzing van de planologische Ecologische Hoofdstructuur (EHS) vastgelegd. De begrenzingenkaart in het natuurbeheerplan sluit aan bij de begrenzing van de EHS in de PRS. In de provinciale structuurvisie

2.2.6 Het provinciale waterbeleid en verdrogingsbestrijding (1999 en 2008)

Bij het vaststellen van de natuurdoelen in de natuurgebiedsplannen is expliciet rekening gehouden met het waterpeil, de waterkwaliteit en de gewenste grondwaterstanden. Deze natuurdoelen zijn overgenomen (vertaald) in dit natuurbeheerplan. De begrensde natuurgebieden (bestaand en nieuw) en de daarbij behorende natuurdoelen, de huidige beheertypen, komen daarom grotendeels overeen met de mogelijkheden en potenties van het waterbeheer. Waterschappen, hoogheemraadschappen en de provincie Utrecht formuleren via watervisies, deelstroomgebiedsvisies en het waterhuishoudingsplan het gewenste waterbeleid. Indien vanwege de waterhuishouding de natuurdoelen niet gerealiseerd kunnen worden, is het waterschap of hoogheemraadschap daarvoor niet verantwoordelijk. Veel natuurterreinen zijn “verdroogd”: te lage grondwaterstanden, te weinig kwel of een slechte waterkwaliteit door de inlaat van gebiedsvreemd water. Om maatregelen te stimuleren die voor een goede waterhuishouding van de natuurterreinen zorgen is het Plan van Aanpak Verdrogingsbestrijding (1999) opgesteld. Hierin zijn een aantal gebieden aangewezen om de verdroging regionaal aan te pakken. Het blijkt moeilijk om de aandacht te verdelen over de talloze verdroogde natuurgebieden. Daarom richt de aandacht zich de komende jaren vooral op de “TOP-gebieden”. De TOP-gebieden zijn de twaalf belangrijkste verdroogde natuurgebieden in de provincie Utrecht. In het Convenant Verdrogingsbestrijding in TOP-gebieden: een nieuwe impuls, Provincie Utrecht (2008) staat hoe de betrokken partijen gedurende vijf jaar werken om de verdroging van natuur tegen te gaan. Ook op lokaal niveau kan per natuurgebied de verdroging in beperkte mate worden aangepakt. Deze natuurterreinen kunnen in aanmerking komen voor de kwaliteitsimpuls (zie § 6.2) waarmee onder meer de waterhuishouding kan worden verbeterd.

2.2.7 Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen (2011)

De kwaliteitsgids vormt een onderlegger voor de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie. In de Structuurvisie komt de uitwerking van de kernkwaliteiten terug en worden de ambities die in de kwaliteitsgids zijn geformuleerd meegenomen in de afwegingen. De wijze waarop dit wordt gedaan zal nog worden uitgewerkt. Naast doorwerking in de structuurvisie zal een aantal ambities ook doorwerken in de PRV, simpelweg omdat het Rijk dat vanuit de Amvb Ruimte van ons vereist. Daarbij kan worden gedacht aan een zogenaamde instructieregel in de PRV waarin de provincie gemeentes vraagt om de kwaliteitsgids te betrekken bij ruimtelijke planvorming aangevuld met enkele inhoudelijke regels die specifieke landschappelijke kernkwaliteiten borgen (zoals de kernkwaliteit ‘openheid’). Daarnaast kan de kwaliteitsgids aanleiding geven tot het opnemen van projecten in een nieuw ruimtelijk actieprogramma. Naast deze doorwerking via het ruimtelijk instrumentarium, zal de provincie de kwaliteitsgidsen ook in de uitwerking van het landschapsbeleid gebruiken. Als inspiratiebron, maar mogelijk ook door de ambities uit de kwaliteitsgidsen te vertalen naar

bijvoorbeeld het ILG, de landschapsverordening en het natuurbeheerplan. De SNL maakt subsidies voor het beheer van landschapselementen mogelijk (zie § 5.2.3).

2.2.8 Leefgebiedenbenadering (2007)

Aanvullend op het ecosysteemgerichte natuurbeleid werd door zowel rijk als provincie op soorten gericht beleid gevoerd. Na een evaluatie van het soortenbeleid van 2000-2004 is in opdracht van de minister van LNV een nieuwe benadering voor soortenbeleid uitgewerkt, de leefgebiedenbenadering (De leefgebiedenbenadering - Een nieuwe Beleidsstrategie voor Soorten, 2007). Dit is een aanpak om de internationale afspraken voor het behoud van biodiversiteit na te komen. Maatregelen zijn niet meer specifiek gericht op één soort, zoals bij de soortbeschermingsplannen het geval was, maar op leefgebieden en groepen van soorten. De leefgebiedenbenadering kan bijvoorbeeld worden toegepast bij de inrichting van de in dit natuurbeheerplan opgenomen nieuwe natuur (de kwaliteitsimpuls) of ecologische verbindingszones. De verdere implementatie van de leefgebiedenbenadering door de provincie kan in toekomst leiden tot aanpassingen van het natuurbeheerplan indien er bijvoorbeeld in de vorm van regionaal maatwerk beheertypen in de Index Natuur en Landschap worden opgenomen.

2.2.9 Agenda Natuur (2007)

De Agenda Natuur zal de komende jaren fungeren als routekaart voor de verdere uitvoering van het vastgestelde natuurbeleid en vormt daarmee een beleidsmatige onderlegger van de Agenda Vitaal Platteland van de provincie Utrecht. In de Agenda Natuur heeft de provincie een analyse gemaakt van de voortgang van de realisatie van de provinciale natuurdoelstellingen. De Agenda Natuur bevat concrete aanbevelingen op hoofdlijnen voor de aanpak van het natuurbeleid en beschrijft verder de doelen, aanpak, resultaten en ontwikkelingen in het natuurbeleid. De routekaart geeft de belangrijkste ambities en beleidsaccenten voor de komende jaren aan. Het natuurbeheerplan wordt een belangrijk instrument voor de uitvoering van de routekaart: het is een sturingsinstrument voor de inzet van de subsidies van het SNL en zal in toekomst ook instrumenten voor monitoring en kwaliteitswaardering van natuur gaan bevatten.

2.2.10 Akkoord van Utrecht (2011)

Als reactie op de landelijke bezuinigingen op het natuurbeleid heeft de provincie samen met maatschappelijke organisaties gewerkt aan een Akkoord van Utrecht. In dit Akkoord hebben de partijen afgesproken om tot 2018 nog 1506 ha van de resterende EHS-opgave van 6000 ha te realiseren. Volgens deze afspraken komen 3000 ha in de zogenaamde groene contour te vallen en komt de overige 1500 ha geheel te vervallen. De afspraken die vastgelegd zijn in het Akkoord van Utrecht zijn doorgevoerd in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 – 2028 (aanpassing van de beleidsmatige EHS) en zijn in dit Natuurbeheerplan doorgevoerd. Dit heeft geleid tot een kleinere oppervlakte nieuwe natuur in dit Natuurbeheerplan. Voor de Groene Contour gebieden zijn nog wel de ambities opgenomen die wij voor deze gebieden hebben mochten deze omgezet worden in natuur.

2.2.11 Agenda Vitaal Platteland 2012-2015 (AVP)

Het programma AVP 2012-2015 is een provinciaal programma met financiële bijdragen van de EU, het Rijk, de provincie en derden. De AVP bestaat uit drie onderdelen: het Kaderdocument, de Gebiedsprogramma's en het Subsidiekader. Het Kaderdocument bevat het integrale provinciale programma en de financiële middelen. Na vaststelling van het Kaderdocument wordt in overleg met de gebiedspartners het Gebiedsprogramma opgesteld. Dit is een breed integraal programma waarin de doelstellingen en financiële middelen van provincie én gebieden zijn samengevoegd en vertaald naar concrete projecten/opgaven met bijbehorende financiering. Het natuurbeheerplan is één van de kaders voor de AVP.

3 Werkwijze Natuurbeheerplan

3.1 De Index Natuur en Landschap

De basis voor het natuurbeheerplan vormt de Index Natuur en Landschap. Dit is een landelijk uniforme en sterk gestandaardiseerde “natuurtaal” die in gemeenschappelijk overleg tussen beheerders en de overheid (Interprovinciaal Overleg en het ministerie van EL&I) tot stand is gekomen.

De Index Natuur en Landschap bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschapselementen. In de Index worden verder drie niveaus onderscheiden: *natuurtypen* voor de sturing en verantwoording op rijksniveau, *beheertypen* voor de operationele aansturing van het beheer en *beheervoorschriften* als instrument om de doelen te bereiken.

Voor de begrenzing in het natuurbeheerplan en de subsidieverlening wordt het niveau van de beheertypen gebruikt.

De *natuurtypen* zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk niveau en worden gebruikt om afspraken tussen rijk en provincies te maken over het natuur- en landschapsbeheer in de ILG-bestuursovereenkomsten en voor de rapportages van de minister aan de Tweede Kamer, van de provincies aan EL&I en van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. De verscheidenheid in beheer binnen elk van deze *natuurtypen* is groot, waardoor deze niet geschikt zijn om afspraken met beheerders te maken over het uit te voeren beheer.

De *beheertypen* zijn geschikt voor de aansturing van het beheer en vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder enerzijds en financiële afspraken tussen rijk en Staatsbosbeheer anderzijds.

Voor de verwezenlijking van de gestelde doelen zijn per beheertype *beheervoorschriften* geformuleerd. Voor een natuurbeheerder geldt een algemene beheerverplichting en voor een agrarische natuurbeheerder worden concrete beheermaatregelen voorgeschreven.

De Index Natuur en Landschap is daarmee het instrument voor de sturing van natuurdoelen door de overheid, voor de financiering van het natuur- en landschapsbeheer en voor monitoring. De index is daarnaast van groot belang voor een goede afstemming tussen beheerders onderling en tussen beheerders en overheden.

3.2 Beheer en kwaliteitsimpulsen

In het Subsidiestelsel voor Natuur en Landschapsbeheer wordt een onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer van de bestaande natuur en eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit (kwaliteitsimpulsen). Dit is weerspiegeld in de twee subsidieverordeningen. Ook in dit natuurbeheerplan komt die tweedeling tot uiting in hoofdstuk 5 en 6. De reden is dat de afspraken over de natuur in de ILG-bestuursovereenkomsten tussen rijk en provincies in het verleden vooral waren gericht op de kwantitatieve opgaven (hoeveel hectares nieuwe natuur wordt er gerealiseerd). Rijk en provincies gaan echter ook afspraken maken over de kwalitatieve opgaven voor de natuur (hoe goed staat de natuur ervoor). Het onderscheid tussen beheer en kwaliteitsimpulsen wordt gemaakt op basis van een analyse tussen verschillen in de actuele en de gewenste situatie (ambitie) van een gebied. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beheertypen in de Index Natuur en Landschap.

3.3 Kaarten

In dit natuurbeheerplan zijn de beheertypen vastgelegd op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Deze kaarten vormen de kern van het natuurbeheerplan. De beheertypenkaart (hoofdstuk 4) geeft de huidige situatie weer en is de basis voor beheersubsidies. De ambitiekaart (hoofdstuk 5) geeft de toekomstige gewenste situatie weer en daarmee de natuurdoelen op termijn. Het is ook de basis voor de kwaliteitsimpuls: verschillen tussen de beheertypenkaart (huidige situatie) en de ambitiekaart (gewenste situatie) geven weer waar de kwaliteit van de natuur verbeterd kan worden.

Aan de kaarten ligt het informatiemodel natuur (IMNA) ten grondslag. Dit is een uniforme geodatabase (gegevensbestand met geografische gegevens) waarin gegevens worden opgeslagen en die door alle provincies, de uitvoeringsinstanties en beheerders gebruikt worden. Hierdoor vindt er een eenvoudige en snelle gegevensuitwisseling plaats en kunnen op eenvoudige wijze de subsidies worden toegekend.

4 Natuur- en Landschapsdoelen en begrenzingen

4.1 Natuur- en Landschapsdoelen

De natuurwaarden en landschapskenmerken in de provincie Utrecht zijn uitgebreid beschreven in de voorlopers van dit natuurbeheerplan: de natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan. Omdat dit natuurbeheerplan voornamelijk een technische omzetting is van deze plannen worden de beschrijvingen hier niet opnieuw in het natuurbeheerplan opgenomen. De gebiedsbeschrijvingen zijn de basis geweest voor het bepalen van de begrenzingen en natuurdoelen die uit die natuurgebiedsplannen zijn overgenomen.

4.2 Begrenzing van natuur

In dit natuurbeheerplan zijn natuurgebieden als volgt begrensd (zie ook kaart 1):

1. *EHS-Bestaande natuur*

De begrenzing ‘EHS-bestaande natuur’ geeft gebieden aan waar sprake is van actuele natuurwaarden. Hiermee worden zowel bestaande natuurterreinen als bosclementen bedoeld. De meeste van de bestaande natuurgebieden zijn veiliggesteld via de boswet, de natuurschoonwet, natuurbeschermingswet of hebben de bestemming ‘natuur’ via het betreffende bestemmingsplan. In de PRS (Provinciaal Ruimtelijke Structuurvisie) zijn deze gebieden begrensd als EHS.

2. *EHS-agrarisch*

De begrenzing ‘EHS-agrarisch’ geeft gebieden aan die in agrarisch gebruik zijn die onderdeel zijn van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Deze gebieden blijven agrarisch in gebruik maar dragen door de daar aanwezige natuurwaarden bij aan de kwaliteit van de omliggende natuurgebieden. Deze gebieden zijn ook wel bekend als “Beheergebieden”.

3. *EHS-gerealiseerde nieuwe natuur*

Gebieden die vallen binnen de categorie EHS-gerealiseerde nieuwe natuur zijn gebieden die voor 1-1-2011 verworven zijn voor natuur en die in vorige plannen aangeduid stonden als nieuwe natuur.

4. *EHS-Nieuwe natuur*

De als nieuwe natuur begrensde gebieden gaan dienen als versterking van de bestaande natuurwaarden en vormen deels de onderdelen van ecologische verbindingzones. Binnen de begrenzing van ‘nieuwe’ natuur is het mogelijk dat bepaalde natuurdoelen sinds het moment van vaststelling van de begrenzing reeds zijn gerealiseerd. Tussen rijk en provincies zijn taakstellingen afgesproken van oppervlakten nieuwe natuur die provincies moeten realiseren. De taakstelling voor de provincie Utrecht was voor het Onderhandelingsakkoord Decentralisatie Natuur 11.230 ha (inclusief NURG en robuuste verbindingzones). In Utrecht is reeds 5.000 ha nieuwe natuur gerealiseerd d.m.v. grondverwerving en particulier natuurbeheer. In het Akkoord van Utrecht is afgesproken dat tot 2021 nog 1.506 hectare nieuwe natuur wordt ontwikkeld. Deze hectares zijn als nieuwe natuur begrensd op de begrenzingenkaart. 3.000 hectare nieuwe natuur komt volgens het Akkoord in een Groene contour te liggen. Deze Groene contour is in de PRS aangeduid als een apart object. De realisatie van de Groene contour maakt geen onderdeel uit van het natuurbeheerplan, wel worden conform het Akkoord op een aparte kaart de doelen in hoofdlijnen aangeduid. De overige 1500 hectare niet gerealiseerde natuur komt te vervallen en maakt dus ook geen onderdeel uit van dit Natuurbeheerplan. De gebieden begrensd als nieuwe natuur vallen in de PRS binnen de aanduiding EHS.

5. *EHS-Zoekgebied nieuwe natuur*

Naast de concrete begrenzingen van nieuwe natuur zijn op kaartbijlage 1 ook zoekgebieden aangegeven voor de begrenzing van nieuwe natuur. Binnen het totale aantal hectares van een zoekgebied is slechts een beperkt aantal hectares beschikbaar voor nieuwe natuur. Voor deze gebieden geldt dat de provincie Utrecht het belang van natuurontwikkeling onderkent, maar aan beheerders de keuze laat waar nieuwe natuur ontwikkeld wordt. In het zoekgebied nieuwe natuur is naast natuurbeheer tevens agrarisch natuurbeheer mogelijk. Op locaties binnen het zoekgebied waar al natuurbeheer plaatsvindt of natuur wordt ingericht, staan op de beheertypenkaart (zie hoofdstuk 5) beheertypen voor natuur aangegeven. In het overige gebied staan beheertypen voor

agrarische natuur aangegeven. Om binnen zoekgebieden als beheerder op andere locaties voor natuurbeheer in aanmerking te kunnen komen moet eerst de beheertypenkaart en daarmee het natuurbeheerplan worden gewijzigd. De gebieden begrensd als Zoekgebied nieuwe natuur vallen in de PRS binnen de aanduiding EHS.

6. *Ecologische verbindingzones*

Ecologische verbindingzones zijn gericht op het verbeteren van de mogelijkheden voor verplaatsing van planten en dieren tussen de verschillende, vaak verspreid liggende, natuurgebieden.

Op de kaarten van het natuurbeheerplan zijn ecologische verbindingzones niet meer apart weergegeven (dit in tegenstelling tot eerdere jaren). Ecologische verbindingzones zijn nu zoveel mogelijk concreet begrensd op kaart gezet. Op de kaart zijn geen faunapassages of grotere infrastructurele maatregelen zoals de ecoducten opgenomen. Het natuurbeheerplan is niet het kader waarin locaties van faunapassages bepaald worden. De SNL biedt ook geen financieringsmogelijkheden voor de aanleg van faunapassages.

7. *Groene Contour*

In een deel van ons landelijk gebied realiseren wij zelf geen ecologische hoofdstructuur, maar liggen er wel kansen voor het realiseren van duurzame ecologische kwaliteiten, die van belang zijn voor het functioneren van de EHS. Wij hebben deze gebieden begrensd in de “groene contour”. In en aangrenzend aan deze gebieden stimuleren wij de vrijwillige realisatie van nieuwe natuur via onder andere het instrument rood-voor-groen. Meer informatie over de groene contour en de mogelijkheden hier zijn te vinden in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 – 2028.

8. *Recreatie om de Stad (RODS)*

Om de relatie met de omliggende natuurgebieden te laten zien, zijn de RodS-gebieden indicatief aangegeven op kaart 1. De begrenzing van de RodS-gebieden wordt echter niet geregeld in het natuurbeheerplan, evenmin als de financiering van de realisatie of het beheer van deze gebieden. Aan de opname van deze gebieden in dit natuurbeheerplan kunnen dus geen subsidierechten worden ontleend en er komen evenmin verplichtingen of beperkingen uit voort.

4.3 Oppervlaktes nieuwe natuur

4.3.1 Algemeen

In het Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2010 was in totaal 10.488 hectare nieuwe natuur begrensd. Met dit natuurbeheerplan is de hoeveelheid nog te realiseren hectares teruggebracht tot 1506 hectare (zie § 4.3.2).

4.3.2 Begrenzingswijzigingen

In dit natuurbeheerplan zijn grote begrenzingswijzigingen doorgevoerd. In het Akkoord van Utrecht is afgesproken dat er in Utrecht nog 1506 ha nieuwe natuur gerealiseerd zal worden (zie §2.2.12). Het Akkoord van Utrecht is vertaald in een nieuwe begrenzing van de EHS in de Ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013–2028.

4.3.3 Robuuste ecologische verbindingzones

In de provincie Utrecht lagen drie Robuuste ecologische verbindingzones. Als gevolg van het Decentralisatieakkoord Natuur is het Robuuste verbindingenbeleid vervallen. Enkele onderdelen van de robuuste verbindingzones, die bijvoorbeeld noodzakelijk zijn voor de internationale verplichtingen, maken nog wel onderdeel uit van het Akkoord van Utrecht.

4.3.4 Ecologische verbindingzones

Ecologische verbindingzones zijn sinds dit natuurbeheerplan niet meer apart begrensd en zullen als ze nog onderdeel zijn van de EHS gerealiseerd worden op dezelfde manier als de overige EHS.

4.3.5 Overige bijzonderheden

Hart van de Heuvelrug en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

In 2003 is het programma Hart van de Heuvelrug gestart om een duurzame en integrale aanpak van de ruimtelijke ontwikkeling in het midden van de Utrechtse Heuvelrug te bewerkstelligen. In het

programma werken zeventien partijen samen, waaronder ministeries, gemeenten en de provincie Utrecht. In het zuiden ligt het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, waarvoor nog een definitief beheer- en inrichtingsplan wordt opgesteld. De resultaten van Hart van de Heuvelrug en het beheer- en inrichtingsplan van het Nationaal Park zullen op termijn kunnen leiden tot wijziging van het natuurbeheerplan.

Landinrichting Noorderpark

De begrenzing van natuur in het natuurgebiedsplan Vecht en Plassen was gebaseerd op het Landinrichtingsplan Noorderparkgebied. Dit landinrichtingsplan is geëvalueerd en aangepast. In het Plan van Toedeling wordt echter afgeweken van het aangepaste landinrichtingsplan. Het natuurbeheerplan is hier gedeeltelijk op aangepast.

De Venen

In het AVP-gebied De Venen vindt in de polder Groot-Wilnis Vinkeveen momenteel een gebiedsproces plaats dat tot een veranderde begrenzing van nieuwe natuur zal leiden. Vooruitlopend op de definitieve locaties van de nieuwe natuur in dit gebied is een zoekgebied nieuwe natuur begrensd in dit natuurbeheerplan. Na afloop van het gebiedsproces zal de definitieve begrenzing van de nieuwe natuur opgenomen worden in het natuurbeheerplan.

De in het verleden gemaakte afspraken omtrent gereserveerde hectaren komen met de vaststelling van dit natuurbeheerplan te vervallen. Voor de exacte inhoud van deze afspraken verwijzen we naar de oorspronkelijke tekst van het Natuurgebiedsplan De Venen, zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 6 november 2001.

5 Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL)

5.1 Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer

Voor het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen kunnen beheerders in aanmerking komen voor een subsidie. Deze subsidie wordt geregeld in de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL) die op 21 september 2010 door Gedeputeerde Staten van Utrecht is vastgesteld. Dit stelsel vervangt gefaseerd de provinciale subsidieregelingen Natuur (PSN) en Agrarische natuur (PSAN). Het nieuwe subsidiestelsel gaat uit van een eenvoudige manier van aanvragen, zo weinig mogelijk regels, vertrouwen in de beheerder en minimale administratieve lasten. De Dienst Regelingen (DR) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Algemene Inspectiedienst (AID) zijn belast met de uitvoering van de verordening.

In de verordeningsingstekst en op www.portaalnatuurenlandschap.nl wordt de subsidieverordening uitgelegd, staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

5.2 De beheertypenkaart

Op de beheertypenkaart (kaart 2) zijn alle bestaande, alle agrarische natuur en de via de SNL en voorgangers gesubsidieerde landschapselementen begrensd en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap, zoals deze in de subsidieperiode, zoals vastgelegd in de subsidieverordening, dient te worden beheerd. Deze kaart is de basis voor de beoordeling, voorafgaand aan de toekenning van de beheersubsidie: de kaart geeft aan voor welk beheertype op een bepaalde locatie een beheerder subsidie kan aanvragen.

Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding van de op die kaart aangegeven beheertypen. Op de ambitiekaart (zie hoofdstuk 6) kunnen hogere of andere doelen staan vermeld dan op de beheertypenkaart. Op enig moment kan het beheertype van de ambitiekaart wel worden bereikt. De beheertypenkaart zal daarom periodiek worden aangepast en geactualiseerd en uiteindelijk steeds dichter bij de gewenste eindsituatie komen zoals opgenomen in de ambitiekaart.

5.2.1 Natuurbeheer

Naast de aanwezige natuur staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor beheersubsidie in aanmerking komen en welk soort subsidie op de betreffende gebieden kan worden verstrekt (zie kaartbijlage 2). Per locatie is slechts één beheertype toegekend en een beheerder komt ook alleen voor financiering van het toegekende beheertype in aanmerking.

In principe worden alle subsidiabele gebieden op de beheertypenkaart weergegeven. Het verschil tussen gerealiseerde nieuwe natuur of bestaande natuur (zie hoofdstuk 4) is niet uit de beheertypenkaart af te leiden, maar uit de kaart met begrenzing van natuurgebieden (kaartbijlage 1).

5.2.2 Agrarisch natuurbeheer

Voor agrarisch natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen (zie kaartbijlagen 3 en 4). Bij elk van deze agrarische beheertypen horen meerdere agrarische beheerpakketten (zie Index Natuur en Landschap).

Per gebied wordt aangegeven welke beheerpakketten zijn opgesteld. Voor weidevogelbeheer zijn collectieve beheerplannen vereist. De provincie geeft bij het botanische beheer aan welke pakketten in welk gebied van toepassing zijn.

De voorwaarden (spelregels) voor collectief beheer staan in § 4.3. Hieronder volgt per agrarisch beheertype en de toeslagen een beschrijving van de contouren uit de beheertypenkaart en welke pakketten per contour mogelijk zijn.

5.2.2.1 Overzicht van de agrarische beheertypen

Hieronder volgt een overzicht van de beheertypen in de provincie Utrecht. Per beheertype kan zijn aangegeven welke beheerpakketten in welk beheersgebied van toepassing zijn. De agrarische beheertypen staan weergegeven op kaartbijlagen 3 en 4.

1. A01.01 Weidevogelgebied

Op de beheertypenkaart zijn de gebieden aangegeven waar weidevogelbeheer mogelijk is. Om voor subsidiëring in aanmerking te kunnen komen, is deelname aan een collectief beheerplan vereist. Uitleg over de collectieve beheerplannen, de opengestelde pakketten en de bijbehorende spelregels is te vinden § 5.3.

2. A01.03: Ganzenfoerageergebied

Zie toelichting in § 5.4.

3. A02.01 Botanisch waardevol grasland: perceel- en randenbeheer

Binnen dit beheersgebied zijn de volgende beheerpakketten opengesteld:

A02.01.01 Botanisch weiland;

A02.01.02 Botanisch hooiland;

A02.01.03 Botanische weide- of hooilandrand.

4. A02.01 Botanisch waardevol grasland: randenbeheer

Binnen dit beheersgebied is alleen het beheerpakket voor randenbeheer opengesteld:

A02.01.03 Botanische weide- of hooilandrand.

5. A02.02 Botanisch waardevol akkerland

De gebieden met graanakkers in de provincie Utrecht liggen in de Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug en het Kromme Rijngebied. Het beheertype A2.02 Botanisch waardevol akkerland is daarom alleen hier opengesteld.

5.2.2.2 Oppervlaktequota

De provincie Utrecht heeft conform afspraken tussen rijk en provincie in totaal 7053 hectare beschikbaar voor agrarisch beheersgebied. Voor agrarisch natuurbeheer wordt gebruik gemaakt van een zoekgebied: de oppervlakte aan agrarische beheertypen op de beheertypenkaart is ruimer omdat van tevoren niet precies bekend is waar beheersovereenkomsten zullen worden afgesloten. Voor de agrarische beheertypen zijn daarom oppervlaktequota bepaald (zie tabel 5.1).

Tabel 5.1: Oppervlaktequota voor agrarische beheertypen

Agrarische beheertypen zoals begrensd op beheertypenkaart	Quotum
A01.01 Weidevogelbeheer (beheerpakket A01.01.01 t/m A01.01.06)	3453 ha
A02.01 Botanisch waardevol grasland: randenbeheer (beheerpakket A02.01.03)	1100 ha
A02.01 Botanisch waardevol grasland: perceel- en randenbeheer (beheerpakketten A02.01.01, A02.01.02 en A02.01.03)	2300 ha
A02.02 Botanisch waardevol akkerland	200 ha

5.2.3 Landschapselementen

Voor subsidies landschapsbeheer en subsidies agrarisch landschapsbeheer is aangegeven binnen welke gebieden voor welke landschapsbeheertypen subsidies landschapsbeheer kunnen worden verstrekt. Individuele landschapselementen die in natuurbeheergebied liggen en door de provincie als zodanig worden erkend, zijn op de beheertypenkaart aangegeven. Voor landschapselementen die buiten natuurgebieden liggen is op de beheertypenkaart een zoekgebied aangegeven. In het hele zoekgebied kunnen de daarbinnen opengestelde landschapsbeheertypen voor agrarisch landschapsbeheer worden aangevraagd als Gedeputeerde Staten besluiten subsidie voor deze elementen open te stellen.

Onderdeel natuurbeheer

In het Natuurbeheerplan 2009 waren landschapselementen enkel als zoekgebied opgenomen. Voor het onderdeel natuur zijn landschapselementen individueel opgenomen in het natuurbeheerplan 2011, voor zover het gaat om elementen waarvoor reeds subsidie verkregen werd. Binnen natuurbeheergebieden is geen landschapszoekgebied. Daar kunnen de landschapselementen alleen één op één op de kaart staan.

Onder het Programma Beheer, de (p)SN, zijn in het verleden ook landschapspakketten opengesteld. De landschapselementen waarvoor beheerders onder de (p)SN een contract hebben, zijn in dit natuurbeheerplan overgenomen, zodat het beheer daarvan en de subsidiëring daarvoor onder het SNL kan worden voortgezet. De oude pakketten zijn daarbij omgezet naar de beheertypen uit de Index Natuur en Landschap. Samengevat betekent dit voor beheerders van natuurgebieden het volgende:

1. Landschapselementen die niet in het natuurbeheerplan staan, komen niet voor subsidie in aanmerking.
2. Landschapselementen die na vaststelling van het natuurbeheerplan worden gemeld kunnen weliswaar bij een volgende wijziging in het natuurbeheerplan worden opgenomen maar worden pas eventueel subsidiabel gesteld als de zesjarige looptijd van de overeenkomst van het onderliggende natuurbeheertype is verstreken.
3. De oppervlakte van de landschapselementen die in het natuurbeheerplan staan maar die niet voor subsidie worden opengesteld, komt niet voor subsidie in aanmerking. Dus ook niet voor het omliggende natuurbeheertype.

Onderdeel agrarisch natuurbeheer

Voor het agrarische beheergebied is een zoekgebied aangewezen. Aanvragers kunnen daar volgens de reeds opgestelde aanvraagprocedure zelf intekenen waar een landschapselement ligt en er subsidie voor aanvragen, voor zover de subsidie is opengesteld. Binnen het zoekgebied voor landschapsbeheer buiten natuurterreinen kan subsidie verkregen worden voor alle landschapselementen, met uitzondering van: L1.10 (struweelrand), L1.11 (hakhoutbosje), L1.12 (Griendje), L1.14 (Rietzoom en klein rietperceel), L1.15 (natuurvriendelijke oever) en L04.01 (wandelpad over boerenland).

Openstelling van de subsidie voor landschapselementen bij natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer

In het jaarlijkse openstellingsbesluit van de SVNL en de SKNL kan de provincie aangeven of budget voor landschapsbeheer enkel verkregen kan worden voor elementen waar reeds een subsidieovereenkomst ligt, of dat ook voor niet eerder gesubsidieerde elementen beheersubsidie verkregen kan worden.

5.3 Collectief beheer van weidevogelgebieden

In dit natuurbeheerplan zijn gebieden aangewezen waarbij een collectief beheerplan is vereist: subsidie is dan alleen mogelijk na onderlinge afstemming en samenwerking tussen beheerders. Een collectief beheerplan is vereist om de effectiviteit van beheermaatregelen te verhogen.

Een collectief beheerplan wordt opgesteld door een, door GS aangewezen, gecertificeerde gebiedscoördinator. De gebiedscoördinator is verantwoordelijk voor het proces dat leidt tot het collectieve beheerplan en is aanspreekpunt voor de provincie voor de kwaliteit van het collectieve beheerplan.

De provincie Utrecht kiest ervoor om in dit natuurbeheerplan het collectieve beheer te beperken tot het weidevogelbeheer. Mogelijk zullen op termijn ook andere vormen van beheer, zoals het landschapsbeheer, via collectief beheer worden gerealiseerd. Bij het weidevogelbeheer is een collectief beheerplan een harde voorwaarde. Een subsidieverzoek voor weidevogelbeheer kan alleen gehonoreerd worden wanneer de betreffende gronden zijn opgenomen in een door GS vastgesteld collectief beheerplan. In Utrecht zijn er zeven afzonderlijke gebieden waarbinnen telkens één collectief beheerplan dient te worden opgesteld (zie § 5.3.2).

Hieronder wordt eerst ingegaan op het weidevogelbeheer in het subsidiestelsel. Vervolgens wordt ingegaan op de gebieden waar collectief beheer van weidevogels plaats kan vinden. Tenslotte wordt ingegaan op de voorwaarden die van toepassing zijn op deze collectieve beheerplannen.

5.3.1 Weidevogelbeheer

Nederland vormt een belangrijk broedgebied voor weidevogels. Zo broedt meer dan 50% van de West-Europese grutto populatie in Nederland. De provincie Utrecht levert daaraan een belangrijke bijdrage. Enkele van de rijkste weidevogelgebieden in Nederland liggen in de provincie Utrecht.

Het gaat echter niet goed met de weidevogels. Verschillende onderzoeken laten zien dat de Nederlandse populatie weidevogels ondanks een actief weidevogelbeleid gedurende de laatste 30 jaar flink is afgenomen en dat deze afname nog niet gestopt is. Onder andere uit de Vogelbalans 2008 en uit onderzoek van SOVON Vogelonderzoek Nederland blijkt dat het aantal grutto's in Nederland sinds

1990 gehalveerd is en dat scholekster en veldleeuwerik zelfs met meer dan tweederde in aantal achteruit zijn gegaan. Tevens is gebleken dat beheer, dat enkel gericht is op bescherming van nesten, onvoldoende is, en dat een meer gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk is om de weidevogels te behouden. Om te komen tot een integrale systeemaanpak van de weidevogelproblematiek heeft het ministerie van LNV in 2005 het initiatief genomen voor het project “Weidevogelverbond” en de oprichting van een landelijk kennisnetwerk weidevogels. In het kader van het landelijke Weidevogelverbond en het project Mozaïek op Maat in de provincie Utrecht zijn verschillende pilots uitgevoerd. Uit deze pilots is gebleken dat de resultaten van het weidevogelbeheer worden verbeterd wanneer een mozaïek van maatregelen wordt gerealiseerd, gericht op kuikenoverleving, en wanneer daarbij samenwerking tussen alle betrokken beheerders plaatsvindt.

Deze ervaring heeft geleid tot het landelijke advies “Beleidsinhoudelijke adviezen voor provincies en weidevogelkringen ten behoeve van planmatig en gebiedsgericht weidevogelbeheer”. De provincie Utrecht hanteert dat advies als basis voor de inzet van het weidevogelbeheer in het natuurbeheerplan. Op basis van dat advies en van de Utrechtse pilots kiezen wij daarom voor de volgende aanpak:

1. Middelen voor weidevogelbeheer worden gericht op de gebieden met voldoende hoge dichtheden van weidevogels. Het gaat dan om gebieden met minimaal 10 broedparen grutto per 100 ha, dan wel minimaal 20 broedparen van alle kritische weidevogels (kievit, kraakeend en graspieper uitgezonderd).
2. Middelen voor weidevogelbeheer worden met name ingezet voor maatregelen die de kuikenoverleving vergroten (het zogenaamde ‘kuikenland’)
3. De ligging en omvang van maatregelen voor kuikenoverleving worden gekoppeld aan de meest recente ligging en dichtheid van nesten van de meest kritische soorten als de grutto
4. Middelen voor weidevogelbeheer worden alleen ingezet in gebieden waar sprake is van een planmatige aanpak d.m.v. een collectief beheerplan

De provincie richt zich op korte termijn op het behoud van de bestaande populaties van weidevogels. Naar verwachting zullen voor het behoud van de weidevogels meer maatregelen genomen moeten worden dan de inzet van de subsidiemogelijkheden van de SNL. In de weidevogelvisie hebben Gedeputeerde Staten een nadere invulling gegeven aan het provinciale weidevogelbeleid en de lange termijn doelstelling van het weidevogelbeleid.

5.3.2 Criteria en werkwijze bij de begrenzing van weidevogelgebieden

Uitgangspunt bij de begrenzing van de weidevogelgebieden is het advies van het landelijke Weidevogelverbond en de meest recente broedgegevens van weidevogels in de provincie Utrecht. De begrenzing van de weidevogelgebieden in het natuurbeheerplan 2009 en navolgende plannen is onderbouwd in het document “Begrenzing van agrarische beheertypen in het Natuurbeheerplan provincie Utrecht” (2009). Er is bewust niet gekozen voor een ‘krappe’ begrenzing van de weidevogelgebieden. Zo wordt voldoende speelruimte geboden aan de gebiedscoördinator (zie hieronder) om een goed mozaïek in en rondom de weidevogelkernen te vormen en kan beter worden geanticipeerd op verschuivingen in een populatie. De gebiedscoördinator dient er daarbij zorg voor te dragen dat de beheersmaatregelen gesitueerd worden op percelen met hoge dichtheden van weidevogels.

Voor de volgende gebieden (die tevens zijn weergegeven op kaartbijlage 3) is een collectief beheerplan vereist:

- De Venen (inclusief Polder Mijnden)
- Lopikerwaard e.o.
- Het Utrechtse deel van Vechtvallei (inclusief de Aetsveldsche Polder)
- Kromme Rijngebied
- Eemland

Voor de volgende gebieden geldt dat één collectief beheerplan gemaakt wordt voor gronden die in de provincies Utrecht en Zuid-Holland gelegen zijn, waarbij in het plan een splitsing tussen het Utrechtse en Zuid-Hollandse deel gemaakt wordt:

- Polder Lange Ruige Weide
- Vianen

Gedeputeerde Staten hebben voor ieder gebied een gebiedscoördinator verzocht om een collectief beheerplan op te stellen. Deze rol wordt met name door agrarische natuurverenigingen ingevuld.

5.3.3 Randvoorwaarden voor het weidevogelbeheer

Randvoorwaarden voor het collectieve beheerplan

Een subsidieverzoek voor weidevogelbeheer zal enkel gehonoreerd worden wanneer de betreffende gronden zijn opgenomen in een door GS vastgesteld collectief beheerplan. Gedeputeerde Staten kunnen een collectief beheerplan vaststellen, indien voldaan wordt aan de volgende randvoorwaarden:

- Het collectieve beheerplan is opgesteld onder verantwoordelijkheid van een gebiedscoördinator die gecertificeerd is.
- Het collectieve beheerplan heeft een omvang van minimaal 100 ha aaneengesloten beheerd gebied.
- Het mozaïek bevat enkel maatregelen die gericht zijn op de instandhouding van de weidevogelpopulatie.
- De gebiedscoördinator dient zorg te dragen voor afstemming tussen beheerders van zowel natuurgronden als agrarische gronden. Indien de gebiedscoördinator een agrarische natuurvereniging is, dan worden ook agrariërs die geen lid zijn van die agrarische natuurvereniging betrokken bij de opstelling van het collectieve beheerplan.
- Een collectief beheerplan kan provinciegrensoverschrijdend zijn. In dat geval wordt er één plan opgesteld, met aanvragen opgesplitst per provincie.
- Zowel het collectieve beheerplan, als mutaties van het plan, worden tijdig aangeleverd bij de provincie. De provincie maakt over deze termijnen afspraken met de gebiedscoördinator.
- Het collectieve beheerplan is ondertekend door alle deelnemende landbouwers en de gebiedscoördinator.

Het collectieve beheerplan bestaat in ieder geval uit een digitale kaart waarop de ruimtelijke samenstelling van de gekozen beheerpakketten is opgenomen. Daarnaast onderbouwt de gebiedscoördinator het plan met een tekst waarin minimaal is aangegeven:

- Een onderbouwing van de doelstelling en een verwachting over de gewenste populatiegroottes gedurende de beheerperiode (ambitie).
- Een onderbouwing van de totstandkoming van het mozaïek in ruimte en tijd.
- De afstemming die met beheerders van natuurgrond heeft plaatsgevonden bij de totstandkoming van het mozaïek en gemaakte afspraken over toekomstig beheer.
- De wijze waarop de gebiedscoördinator omgaat met flexibel beheer en last minutebeheer.
- Op termijn zal de provincie ook afspraken maken met de gebiedscoördinator (en indien nodig andere gebiedspartijen) over te treffen inrichtingsmaatregelen, monitoring en predatie.

Eisen ten aanzien van het mozaïek

Gedeputeerde Staten zullen het collectieve beheerplan in ieder geval toetsen op het budget dat voor het beheerplan beschikbaar is. Daarbij hanteert de provincie het uitgangspunt dat het budget dat in 2009 benut is voor weidevogelpakketten op basis van de (p)SAN binnen een op kaart 3 aangeduid gebied ook in 2013 voor het nieuwe collectieve beheerplan in dat gebied beschikbaar is. Voor 2013 geldt dat het budget van de in dat jaar aflopende (p)SAN-overeenkomsten voor de betreffende gebieden beschikbaar is voor mutaties van het collectieve beheerplan. De gebiedscoördinator kan niet meer beheermaatregelen inzetten dan dat budget toelaat.

Daarnaast zullen Gedeputeerde Staten het collectieve beheerplan toetsen op de verwachte ecologische effectiviteit van het plan. De provincie Utrecht gaat daarbij uit van het landelijke advies van het Weidevogelverbond. Op basis van dat advies wordt een collectief beheerplan opgesteld voor gebieden met minimaal 10 broedparen grutto per 100 ha, dan wel minimaal 20 broedparen van alle kritische weidevogels (kievit, kraakeend en graspieper uitgezonderd). De gebiedscoördinator dient er daarom

zorg voor te dragen dat het collectieve beheerplan zich binnen de ‘ruim’ begrensde weidevogelgebieden richt op de gebieden die voldoen aan deze kwaliteitseis.

De basis wordt daarnaast gevormd door het realiseren van een voldoende grote oppervlakte aan maatregelen die gericht zijn op het overleven van de kuikens (het ‘kuikenland’). Daarom geldt een minimale eis voor de oppervlakte ‘kuikenland’. Hierbij is het aandeel kuikenland gekoppeld aan de meest recent vastgestelde dichtheid van grutto’s en andere kritische weidevogels op basis van de rekenfactor 1,4 ha kuikenland per gruttobroedpaar (met een adequate spreiding in tijd en ruimte).

Kuikenland kan via verschillende graslandbeheersvormen worden gerealiseerd. Iedere beheervorm heeft een andere weegfactor (zie tabel 5.2). Door waardevol kuikenland te kiezen met een factor groter dan 1 kan de netto benodigde fysieke oppervlakte kuikenland verkleind worden. In het collectieve beheerplan geeft de gebiedscoördinator aan hoe het voorgestelde beheer op kwaliteit en kwantiteit is getoetst, bijvoorbeeld met het model Beheer Op Maat van Alterra. Ook de ruimtelijke spreiding (onderlinge samenhang) van het kuikenland valt onder de verantwoordelijkheid van de gebiedscoördinator. Het is een voorwaarde om het kuikenlandbeheer te situeren op percelen waar de meeste vogels broeden. Een derde aspect betreft de kwaliteit van het kuikenland. Soms is het te dicht (onaantrekkelijk, ontoegankelijk), soms biedt het te weinig voedsel. De gebiedscoördinator heeft als opgave om voldoende beheer van voldoende kwaliteit te realiseren en dient de onderbouwing daarvan aan te geven in het collectieve beheerplan.

Tabel 5.2: Diverse typen kuikenland en hun weegfactor

Pakketnummer	Pakketten en toeslagen	Waarde als kuikenland in ha
A01.01.01a	weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juni	1,2
A01.01.01b	weidevogelgrasland met rustperiode tot 8 juni	1,4
A01.01.01c	weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juni	1,5
A01.01.01d	weidevogelgrasland met rustperiode tot 22 juni	1,5
A01.01.01e	weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juli	1,5
A01.01.01f	weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juli	1,5
A01.01.01g	weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 augustus	1,5
A01.01.02a	weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 15 juni	0,7
A01.01.02b	weidevogelgrasland met voorweiden tot 8 mei en daarna rust tot 22 juni	0,8
A01.01.03a	plasdras van 15 februari tot 15 april	0,2
A01.01.03b	plasdras van 15 februari tot 15 mei	0,8
A01.01.03c	plasdras van 15 februari tot 15 juni	0,8
A01.01.03d	plasdras van 15 februari tot 1 augustus	0,8
A01.01.05	kruidenrijk weidevogelgrasland en graslandrand	1,5
A01.01.06	extensief beweid weidevogelgrasland	1,5
<i>optionele toeslag</i>	<i>kuikenland</i>	<i>0,3 voor de gehele perceeloppervlakte</i>

Voor deze beheertypen geldt aanvullend het volgende:

- Weidevogelgrasland met een rustperiode later dan 22 juni kan enkel ingezet worden op percelen met zeer kritische soorten, zoals de watersnip

- Legselbeheer wordt ingezet ter ondersteuning van het kuikenland. Indien in een gebied geen of onvoldoende kuikenland wordt gerealiseerd dan komt ook de mogelijkheid van legselbeheer te vervallen.
- Overeenkomsten voor botanische weide- of hooilandrand (beheerpakket A02.01.03) kunnen meetellen als kuikenland, wanneer deze een breedte van minimaal 3 meter hebben en niet eerder dan 1 juni gemaaid worden. De weging is gelijk aan die van de kuikenstrook.
- Overeenkomsten voor Botanisch weiland of hooiland (beheerpakket A02.01.01 en A02.01.02) kunnen meetellen als kuikenland, wanneer tevens wordt voldaan aan de beheerseisen van het beheerpakket Kruidenrijk weidevogelgrasland (A01.01.05). Deze pakketten hebben een weging die gelijk is aan die van Kruidenrijk weidevogelgrasland (A01.01.05).
- Voor gebieden waar een natuurgebied is gesitueerd met beheertype Vochtig weidevogelgrasland (N13.01), Vochtig hooiland (N10.02) en Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02) kunnen de gronden in het natuurgebied deels meetellen als kuikenland, wanneer in het collectieve beheerplan aannemelijk wordt gemaakt dat de betreffende gronden de functie van 'kuikenland' in het mozaïek kunnen vervullen. In dat geval hebben deze pakketten een weging die gelijk is aan die van Kruidenrijk weidevogelgrasland (A01.01.05).

Flexibel en last minutebeheer

Uit de landelijke adviezen voor het weidevogelbeheer is gebleken dat een bepaalde mate van flexibiliteit noodzakelijk is, waarmee ingespeeld kan worden op veranderingen in het gebruik van het gebied door de vogels. In dit natuurbeheerplan worden daarom mogelijkheden geboden voor flexibel en last minutebeheer.

De gebiedscoördinator kan jaarlijks voorstellen doen voor mutatie van het collectieve beheerplan. Dit wordt het **flexibele beheer** genoemd. De gebiedscoördinator kan jaarlijks, medio oktober, een voorstel voor een aangepast collectief beheerplan bij de provincie indienen. Een aanpassing van het collectieve beheerplan dient te worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Aanpassingen van het collectieve beheerplan kunnen alleen worden ingediend wanneer deze tot doel hebben om te komen tot een hogere kwaliteit van het plan.

Tijdens het broedseizoen kan de gebiedscoördinator door middel van **last minutebeheer** op percelen met een subsidieovereenkomst een intensivering van het weidevogelbeheer inzetten. Met last minutebeheer kan de gebiedscoördinator inspelen op jaarlijkse verschuivingen in de weidevogelpopulatie. Momenteel biedt de SNL twee mogelijkheden voor last minutebeheer: de inzet van kuikenstroken, en het verlengen van een pakket met rustperiode inzetten. De provincie en de gebiedscoördinator maken jaarlijks afspraken over het budget dat voor last minutebeheer beschikbaar is. Wanneer in de toekomst andere vormen van last minutebeheer mogelijk gemaakt worden dan zal de provincie ook hierover afspraken maken met de gebiedscoördinator.

Het uitgangspunt is dat jaarlijks maximaal 20 % van het kuikenland kan worden gewijzigd van locatie en dat maximaal 20 % van het kuikenland in het mozaïek kan worden ingevuld met kuikenvelden. Jaarlijks kan eveneens 20% van het legselbeheer gewijzigd worden van locatie. Het agrarische beheerpakket kruidenrijk weidevogelgrasland (A01.01.05) kan niet flexibel worden ingezet.

Vaststelling van het collectieve beheerplan

Het collectieve beheerplan en aanpassingen daarvan worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Voor vaststelling dient een collectief beheerplan te voldoen aan eerdergenoemde eisen en spelregels. In uitzonderlijke situaties kunnen Gedeputeerde Staten hiervan afwijken, op basis van een gemotiveerde onderbouwing in het collectieve beheerplan waarom in een specifiek geval niet aan de eisen kan worden voldaan.

5.4 Ganzenfoerageergebieden

Algemeen

In 2003 is het Beleidskader Faunabeheer van kracht geworden. In het Beleidskader Faunabeheer zijn gezamenlijke afspraken gemaakt en vastgelegd door het ministerie van LNV, de provincies en de

organisaties Interprovinciaal Overleg (IPO), Land en Tuinbouw Organisatie (LTO), Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV) en Vogelbescherming Nederland om enkele problemen met de overwinterende ganzen op te lossen. De doelstelling van het Beleidskader Faunabeheer is tweeledig: 1. de bescherming van overwinterende ganzen en smienten en 2. het beperken van de omvang en toename van schade door ganzen en smienten. In het Beleidskader Faunabeheer heeft de Minister van LNV besloten om in totaal 80.000 hectaren in Nederland als foerageergebied aan te wijzen voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten. De provincie heeft als taak om de foerageergebieden aan te wijzen en te begrenzen. In deze gebieden kunnen ganzen en smienten in de wintermaanden ongestoord foerageren, zonder verjaagd te worden. Jacht en schadebestrijding op andere soorten dan de overwinterende ganzen en smienten mag binnen de foerageergebieden plaatsvinden onder de voorwaarden zoals die zijn vastgelegd in dit Beleidskader. Buiten de foerageergebieden is het mogelijk dat ganzen en smienten op grond van de Flora- en faunawet verjaagd worden om landbouwschade te voorkomen. Een deel van de taakstelling voor foerageergebieden wordt gerealiseerd in bestaande natuurgebieden. In onderstaand overzicht wordt de verdeling van oppervlaktes van de foerageergebieden gegeven.

Tabel 5.3: Oppervlaktes van de ganzenfoerageergebieden

Gebied	Totaal	Agrarisch beheertype A01.03	Bestaand natuurgebied
Aetsveldsche Polder	173 ha	173 ha	
Vechtstreek	683 ha	683 ha	
Lopikerwaard	759 ha	655 ha	104 ha
Totaal	1615 ha	1511 ha	104 ha

In dit natuurbeheerplan is de begrenzing van de foerageergebieden op de beheertypenkaart opgenomen als agrarisch beheertype A01.03 (zie kaartbijlage 3). Deze begrenzing is op 21 mei 2007 door Gedeputeerde Staten vastgesteld in de ‘Aanwijzing en begrenzing foerageergebieden voor overwinterende ganzen en smienten’. Die begrenzing is zonder wijzigingen overgenomen in dit natuurbeheerplan.

Binnen de begrensde foerageergebieden zijn er subsidiemogelijkheden in het kader van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer provincie Utrecht. In de regelingstekst en op www.portaalnatuurenlandschap.nl wordt de subsidie voor ganzenfoerageergebieden uitgelegd, staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

Flexibiliteit bij de begrenzing van foerageergebieden

De aanwijzing van de foerageergebieden gebeurt in principe voor onbepaalde tijd. Dit is gebaseerd op het uitgangspunt uit het Beleidskader Faunabeheer dat bepaalt dat de opvanggebieden duurzaam van karakter moeten zijn. Om in te kunnen spelen op veranderingen van het draagvlak of van het voorkomen van ganzen wordt de mogelijkheid geboden om in beperkte mate de ligging van de foerageergebieden te wijzigen. De agrarische natuurverenigingen krijgen de mogelijkheid om het draagvlak en het functioneren binnen een foerageergebied elke zes jaar te evalueren. In de praktijk zal de evaluatie in het vijfde jaar van de beheersovereenkomsten uitgevoerd moeten worden, in verband met de tijd die nodig is voor een procedure voor een eventuele aanpassing van de begrenzing. De agrarische natuurvereniging kan vervolgens op basis van deze evaluatie een verzoek indienen bij de provincie voor een verschuiving van het gebied. Een dergelijke verschuiving is in beperkte mate (maximaal 30 % per gebied) na zes jaar mogelijk, onder de voorwaarden dat het gebied als geheel een samenhangende compacte eenheid blijft en dat er voldoende ganzen voorkomen. Als uitgangspunt voor het verstrijken van de eerste zes jaar geldt het jaar 2007, het jaar van aanwijzing.

5.5 Subsidies probleemgebieden

Natuurlijke omstandigheden, zoals een uitgesproken reliëf, hoge grondwaterpeilen of onregelmatige perceelsvormen, kunnen een beperking vormen voor de landbouw in bepaalde gebieden. Op deze gronden is bewerking moeilijker door de natuurlijke handicaps. Door deze fysieke omstandigheden hebben de agrariërs een concurrentienadeel, immers de productiekosten worden hoger en het rendement lager. Daarom is voor deze gebieden een extra subsidievorm ingesteld ter compensatie van

de natuurlijke handicaps. Voorheen stond deze vergoeding bekend als de zogenaamde 'bergboerenregeling'. De gronden waar deze compensatie van toepassing is worden probleemgebieden genoemd.

Deze subsidiëring voor natuurlijke handicaps wordt deels door de nationale overheid en deels door de Europese Commissie gefinancierd. Voorwaarde voor het mogen verstrekken van deze subsidie is dat de probleemgebieden waarbinnen de subsidie voor natuurlijke handicaps wordt verstrekt zijn aangemeld en goedgekeurd door de Europese Commissie. Nederland heeft afspraken gemaakt met de Europese Commissie over de criteria waaraan gebieden moeten voldoen die door Nederland aangemerkt worden als probleemgebied.

In dit natuurbeheerplan is de begrenzing van de probleemgebieden in de provincie Utrecht opgenomen (kaartbijlage 6). De begrenzing is eerder door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 28 september 2004 in het Beheersgebiedsplan provincie Utrecht, herziening 2004. Die begrenzing is zonder wijzigingen overgenomen in voorlopers van dit natuurbeheerplan. In dit natuurbeheerplan is de begrenzing van de probleemgebieden beperkt aangepast op de percelen van het Agrarisch Areaal Nederland. Voor probleemgebiedensubsidies wordt in het natuurbeheerplan alleen bepaald waar die subsidie kan worden verstrekt. In de regelingstekst en op www.portaalnatuurenlanschap.nl worden de subsidies voor probleemgebieden uitgelegd, staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

5.6 Toeslagen

Gescheperde schaapskuddes

In de SVNL is een toeslag voor gescheperde schaapskuddes opgenomen. Kaartbijlage 7 geeft weer waar de toeslag van toepassing is. Het betreft een gedeelte van de gronden met de beheertypen N07.01 (Droge heide), N06.04 (vochtige heide) en N11.01 (Droog schraalland).

Vaarland

Met vaarland worden beheereenheden bedoeld die uitsluitend via het water kunnen worden bereikt. De beheerkosten voor vaarland zijn vanwege de moeilijke bereikbaarheid hoger dan voor natuurterreinen die normaal bereikbaar zijn. Op de toeslagenkaart is aangegeven waar sprake is van vaarland (zie kaart 7). Voor deze gebieden kan een toeslag worden aangevraagd op de beheersubsidie.

5.7 Recreatiesubsidie

In de SVNL is een recreatiesubsidie voor openstelling voor het publiek en inrichtingsmaatregelen opgenomen. Deze subsidie kan alleen in combinatie met een beheersubsidie worden aangevraagd. De recreatiesubsidie is van toepassing op alle gebieden waar een subsidie natuurbeheer kan worden aangevraagd.

5.8 Regionaal Maatwerk en overige bestaande regelingen voor natuur- en landschapsbeheer

De SVNL biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling van eigen maatwerkpakketten. De provincie Utrecht maakt in dit natuurbeheerplan voor het eerst gebruik van deze mogelijkheid. Gedeputeerde Staten hebben op 13 april 2010 een uitwerking vastgesteld van de wijze waarop de provincie invulling wil geven aan het regionale maatwerk. In 2011 is hier invulling aan gegeven en zijn de ontwikkelde pakketten besproken met de Taakgroep Index, de landelijke groep die zich bezig houdt met het toetsen van de pakketten binnen de SNL.

In Utrecht zijn er twee pakketten voor regionaal maatwerk ontwikkeld.

1. Hoge dichtheid weidevogels

De pakketten voor hoge dichtheden zijn ontwikkeld in een pilot in het gebied Maatpolder. In dit gebied komen hoge dichtheden weidevogels voor met een perceelstructuur waarbij de reguliere pakketten uit de regeling niet passen. Voor deze situatie zijn nieuwe regionaal maatwerk pakketten ontwikkeld.

Code in de Index: A01.01.04c1.ut, A01.01.04c2.ut, A01.01.04c3.ut

Gebied: Maatpolder in Eemland en in De Venen. Zie kaartbijlage 13.

2. Toeslag Zwarte Stern

Zwarte sterns komen voor in het Veenweidegebied van de Provincie Utrecht. Door aangepast oeverbeheer worden voedsel en schuilplaatsen voor de kuikens verkregen. Door het uitleggen van vlotjes in sloten wordt nestgelegenheid geboden aan zwarte sterns. Om dit mogelijk te maken is een regionaal maatwerkpakket ontwikkeld als toeslag op het reguliere randen pakket. Code in de Index: T9.ut en T10.ut

Gebied: Veenweidegebied in het westen van de Provincie Utrecht. Zie kaartbijlage 13.

In bijlage 2 is een beschrijving van deze pakketten opgenomen.

In kaartbijlage 13 is aangegeven waar deze regionale maatwerkpakketten mogelijk zijn.

Naast deze pakketten is er ook gekeken naar de kleine landschapselementen die op dit moment via de regeling Kleine Landschapselementen gesubsidieerd worden.

De regeling Kleine Landschapselementen richt zich op onderhoud, beheer en aanleg van kleine landschapselementen. De regeling wordt namens de provincie Utrecht uitgevoerd door Landschap Erfgoed Utrecht (www.landschaperfgoedutrecht.nl).

Voor deze elementen is gebleken dat er geen nieuwe pakketten ontwikkeld hoeven te worden om deze via de SNL te subsidiëren. Voor het behoud van het landschap in Utrecht zijn de afgelopen jaren kwaliteitsgidsen landschap ontwikkeld. Deze kwaliteitsgidsen moeten nog vertaald worden in een keuze welke landschapselementen in welk gebied thuis horen. Als deze vertaling gemaakt is en de uitwerking van het Onderhandelingsakkoord Decentralisatie Natuur en het GLB maken landschapsbeheer buiten de EHS door de provincie nog steeds mogelijk dan zal dit worden opgenomen in een volgende versie van het natuurbeheerplan.

Ook worden in de provincie Utrecht enkele pilots uitgevoerd met Groenblauwe Diensten (o.a. in West-Utrecht) en landschapsfondsen.

Het natuurbeheerplan stuurt niet op deze twee provinciale regelingen.

6 Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap

Dit hoofdstuk beschrijft welke gebieden voor subsidies uit de Subsidieverordening Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht (SKNL) in aanmerking komen. Bij de kwaliteitsimpulsen gaat het veelal om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een bepaald gebied, onafhankelijk van het type beheerder, de natuurkwaliteit te verbeteren door:

- verwerving van gronden voor natuurontwikkeling;
- (her)inrichting van terreinen;
- functieverandering van landbouwgrond naar natuurgrond;
- herstel van milieu- en watercondities;
- kwaliteitsverbetering van bestaande natuur.

Subsidies voor Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap worden verstrekt op basis van de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht. De subsidieaanvragen worden door de provincie getoetst aan de doelen van de ambitiekaart.

In dit natuurbeheerplan is een ambitiekaart opgenomen. Deze ambitiekaart beschrijft de gewenste eindsituatie van natuurterreinen en agrarische natuurgebieden. De ambitiekaart is een middel om te bepalen welk terrein voor een kwaliteitsimpuls in aanmerking zou moeten komen.

6.1 De ambitiekaart

Algemeen

Daar waar de beheertypenkaart de actuele situatie van een terrein beschrijft, geeft de ambitiekaart de gewenste eindsituatie weer. De begrenzing van de natuurterreinen van de ambitiekaart is in principe identiek aan de beheertypenkaart. Het kan voorkomen dat bepaalde bestaande natuurterreinen (bijvoorbeeld buiten de EHS) niet tot de ambitiekaart behoren maar op de beheertypenkaart wel zijn opgenomen.

Sommige natuurterreinen op de ambitiekaart hebben hetzelfde beheertype als op de beheertypenkaart is aangegeven. Op die terreinen is het natuurdoel al bereikt. Bij andere terreinen is er nog een verschil tussen de actuele situatie en de ambitie. Op die terreinen ligt zagezegd nog een ontwikkelopgave. Tabel 1 laat zien hoe kwaliteitsimpulsen met behulp van de ambitiekaart bepaald kunnen worden. Indien de ontwikkeling van het natuurterrein naar een kwalitatief hoger beheertype niet via de weg van het reguliere beheer bereikt kan worden, zal een kwaliteitsimpuls in de vorm van een investeringssubsidie aan de orde zijn. De ambitiekaart is dus een middel om de kwaliteitsimpulsen van natuurterreinen en agrarische natuurgebieden in beeld te brengen.

Daarnaast is de ambitiekaart de basis voor een aankooptitel voor Bureau Beheer Landbouwgronden (doorlevering naar terreinbeheerder) en voor functieverandering van agrarisch gebruik naar (particulier) natuurbeheer.

Op kaart 1 staat daarnaast het verschil aangegeven tussen bestaande natuur en nieuwe natuur.

Tabel 1

	Beheertypenkaart	Ambitiekaart
Investeringsubsidie	15.02 Dennen-, Eiken-, of Beukenbos	07.01 Droge heide
Regulier beheer of Investeringsubsidie	12.02 Kruidenrijk grasland	11.01 Droog schraalland

De ambitiekaart is zoveel mogelijk op het niveau van beheertypen ingekleurd, net als de beheertypenkaart. Voor nog te ontwikkelen natuurterreinen is het echter niet altijd mogelijk om al een uitspraak te doen over de gewenste beheertypen. In dat geval is het beheertype N00.01 opgenomen (nog om te vormen landbouw naar natuur) of N00.02 (nog om te vormen van natuur naar andere natuur). Soms is er wel bekend welke natuurbeheertypen binnen een terrein moeten worden gerealiseerd, maar kan de exacte ligging pas worden vastgesteld op het moment van inrichting. Voor dat soort terreinen beschrijft de ambitiekaart op deelgebied niveau een veronderstelde procentuele verdeling van de gewenste beheertypen.

Bij de totstandkoming van de ambitiekaart is vooral gebruik gemaakt van de provinciale natuurdoelen. In sommige gevallen is aanvullende informatie van terreinbeheerders of anderen gebruikt. Net als de beheertypenkaart is ook de ambitiekaart geen statisch document. Dat wil zeggen dat in de Gedeputeerde Staten in overleg met de beheerders kunnen besluiten om de ambities van een terrein te wijzigingen of te verfijnen. Dat laatste gebeurt in ieder geval bij natuurontwikkelingsprojecten. Op het moment dat voormalige landbouwgrond daadwerkelijk wordt ingericht en beheerd als natuur, wordt de ambitiekaart (en de beheertypenkaart) geactualiseerd. De ambitiekaart geeft in feite de ontwikkelingsmogelijkheden van natuurterreinen weer. De ambitiekaart staat weergegeven op kaartbijlagen 8 tot en met 11 en in bijlage 1.

Herziening van de ambitiekaart

In het natuurbeheerplan 2011 is voor bestaande natuur per terrein of locatie één beheertype als ambitie toegedeeld. In een aantal gevallen is de ambitie aangepast aan de actuele situatie in gebieden binnen de nieuwe natuur waar inmiddels een inrichting heeft plaatsgevonden. Verder zijn op de ambitiekaart ook de ambities voor agrarische natuur en landschapselementen opgenomen.

Dit jaar is de ambitiekaart aangepast aan de begrenzingen zoals afgesproken binnen het Akkoord van Utrecht. De hoeveelheid nog te realiseren nieuwe natuur is daarmee terug gebracht tot 1506 ha. Kleine bosjes binnen bebouwd gebied of langs snelwegen zijn van de kaart gehaald om meer robuustere eenheden als natuur te begrenzen. Op enkele plaatsen is de ambitie bijgesteld om aan te sluiten bij de terreinsituatie in het veld.

6.2 Kwaliteitsimpuls: investeringssubsidie

Het verschil tussen de ambitiekaart en de beheertypenkaart geeft weer of er gebruik kan worden gemaakt van een investeringssubsidie (kwaliteitsimpuls). Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld bos zijn aangegeven, terwijl op de ambitiekaart heide staat. De investeringssubsidie kan nu worden gebruikt voor de verandering van bos naar heide. Na het toekennen van de subsidie en het uitvoeren van de maatregelen zal de beheertypenkaart en daarmee het natuurbeheerplan moeten worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen volgens de SNL. De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- a. maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet veranderd;
- b. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- c. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;
- d. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;
- e. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel om nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar de verordeningstekst of naar www.portaalnatuurenlandschap.nl.

6.3 Particulier natuurbeheer en subsidie voor functiewijziging

Particulier natuurbeheer (of samenwerkingsverbanden van particulieren) is in de begrensde natuurgebieden op de meeste gronden in Utrecht mogelijk. De particulieren zijn en blijven in dat geval eigenaar van de gronden. Landbouwgronden worden daarbij definitief omgezet in natuur waarbij de waardevermindering van de grond wordt vergoed. Dit valt onder subsidie functieverandering. Voor deze functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling. Particulier natuurbeheer is een belangrijk middel voor de realisatie van de EHS. Onder Kwaliteitsimpulsen Natuur vallen ook de subsidies voor functiewijziging van landbouwgrond naar natuur. Deze subsidie is erop gericht om particuliere grondeigenaren de mogelijkheid te bieden om landbouwgronden definitief om te vormen tot een natuurterrein. De subsidie voorziet in de compensatie van de waardevermindering van de grond als gevolg van deze omvorming.

De provincie Utrecht stimuleert het particuliere natuurbeheer actief. In de notitie Stimuleren particulier en agrarisch natuurbeheer (2005) worden voorstellen gedaan om particulier en agrarisch natuurbeheer te stimuleren, gericht op het behalen van de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen van de EHS. Door het rijk is aangegeven dat het resterende deel van de EHS voor 60 % via grondverwerving ten behoeve van een natuurorganisatie zal plaatsvinden en voor 40 % via particulier (en agrarisch) natuurbeheer gerealiseerd zal worden. In het provinciale Beleidskader Omslag van verwerving naar beheer (2005) heeft de provincie verder uitgewerkt op welke wijze de provincie invulling aan deze beleidsomslag zal geven. Daartoe zijn gebieden aangewezen waar actieve grondverwerving plaatsvindt en gebieden waar particulier natuurbeheer actief gestimuleerd wordt. Uitgangspunt daarbij is dat de aankoopplicht en de mogelijkheden voor particulier natuurbeheer, zoals die in dit natuurbeheerplan zijn opengesteld, overal van toepassing blijven.

De subsidie voor functiewijziging kan alleen worden verstrekt indien de beoogde terreinen worden ingericht voor de natuurdoelen zoals opgenomen op de ambitiekaart.

Voor de verdere specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een subsidie voor functiewijziging wordt verwezen naar de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht of naar www.provincie-utrecht.nl/snl.

Sinds het sluiten van het Akkoord van Utrecht en het decentralisatieakkoord Natuur is het areaal voor nieuwe natuur en daarmee particulier natuurbeheer flink verkleind. Dit jaar zal een grondstrategie worden uitgewerkt waarin ook aan particulier natuurbeheer aandacht besteed zal worden.

Uitzonderingen voor particulier natuurbeheer

In een aantal gebieden in de provincie Utrecht is particulier natuurbeheer niet mogelijk of aan bepaalde voorwaarden gebonden:

Uiterwaarden van Nederrijn en Lek

In de uiterwaarden geldt de voorwaarde voor particulier natuurbeheer dat de beheerseenheid onderdeel uitmaakt van een groot samenhangend gebied (>50 ha) en met één aanspreekpunt voor de rivierbeheerder.

6.4 Nieuwe natuur en zoekgebieden nieuwe natuur (N00.01)

Zoekgebieden nieuwe natuur en nieuwe natuur die (grotendeels) nog niet is ingericht staan op kaartbijlage 8 aangegeven met het beheertype N00.01 'Nog om te vormen naar natuur'. De te realiseren ambities zijn als een indicatieve verhouding in percentages voor het betreffende deelgebied aangegeven in bijlage 1. Kaartbijlage 9 geeft de bijbehorende ligging van deelgebieden weer. Binnen de gebieden die zijn aangegeven als zoekgebied nieuwe natuur is slechts een beperkt aantal hectaren beschikbaar voor nieuwe natuur. Deze zoekgebieden beperken zich sinds dit natuurbeheerplan tot het gebied Groot-Wilnis Vinkeveen. In het zoekgebied nieuwe natuur zijn er naast ambities voor natuurbeheer tevens ambities voor agrarisch natuurbeheer. Op de ambitiekaart, onderdeel natuur (kaartbijlage 8) zijn de zoekgebieden met het beheertype N00.01 daarom met een extra arcering gekenmerkt. De ambities voor agrarische natuur worden weergegeven op kaartbijlagen 10 en 11.

6.5 Grondverwerving

De mogelijkheid van grondverwerving door Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) is van toepassing op alle gronden die in dit natuurbeheerplan zijn begrensd als nieuwe natuur, zoekgebied nieuwe natuur en zoekgebied ecologische verbindingzones (zie hoofdstuk 4). Tot eind 2010 had BBL een koopplicht binnen de als nieuwe natuur begrensde natuurgebieden indien de gronden worden aangeboden aan BBL. In dat geval diende BBL de grond tegen agrarische waarde te verwerven. Deze koopplicht was een verwervingsplicht voor BBL, maar geen plicht voor de grondeigenaar om de grond te koop aan te bieden. Eind 2010 is deze koopplicht opgeschort i.v.m. de bezuinigingen. De verwervingsplicht wordt geregeld in de Regeling Inrichting Landelijk Gebied (de RILG, 14 december 2006, nr. TRCJZ/2006/3910). Dit natuurbeheerplan kan gezien worden als een plan, welke wordt bedoeld in artikel 5, onder a. en b., van de RILG.

Realisatie van nieuwe natuur gebeurt op basis van vrijwilligheid. Buiten de begrensde natuurgebieden kan BBL eveneens gronden verwerven (als ruilgrond) voor de realisatie van de natuurgebieden. BBL blijft dus in het gehele plangebied actief op de grondmarkt, ook in gebieden met strategie beheer. BBL levert gronden door aan terreinbeherende organisaties, of aan particulieren.

6.6 Overgangsbeheer

Op sommige gronden, die zijn begrensd als nieuwe natuur, bestaat de mogelijkheid om als vorm van 'overgangsbeheer' agrarisch natuurbeheer uit te voeren. Het gaat om gronden die begrensd zijn als nieuwe natuur, waar verwerving of functieverandering nog niet hebben plaatsgevonden, waar agrarisch natuurbeheer een bijdrage levert aan de realisatie van het einddoel.

Overgangsbeheer is mogelijk:

1. In nieuwe natuurgebieden met op de ambitiekaart een weidevogelstelling (beheertype N13.01), voor zover er een reële mogelijkheid bestaat een functionerend weidevogelmozaïek te realiseren. Agrarisch natuurbeheer heeft in deze gebieden de doelstelling om bestaande weidevogelpopulaties te behouden; het is echter niet het beoogde eindbeheer. Op de beheertypenkaart zijn deze gebieden begrensd met het agrarische beheertype A01.01. Het betreft enkele gebieden in De Venen.
2. Op enkele als nieuwe natuur begrensde gronden die gelegen zijn binnen een NSW-landgoed met op de ambitiekaart een hogere botanische graslanddoelstelling (beheertypen N10.01, N10.02, N11.01 en N12.03). Deze gronden zijn met name gelegen in de Gelderse Vallei en op de Utrechtse Heuvelrug. Uitbreiding van agrarisch natuurbeheer op NSW-landgoederen volgens deze voorwaarden is alleen mogelijk bij een herziening van het natuurbeheerplan wanneer beheerders kunnen aangeven dat met het agrarische beheer ook daadwerkelijk botanische doelstellingen kunnen worden behaald.

6.7 Ontwikkeling en omvorming van bestaande natuur (N00.02)

Binnen het als bestaande natuur begrensde gebied zijn er terreinen die (gedeeltelijk) een andere inrichting zullen krijgen dan nu, maar waarvan de concrete inrichting nog moet worden uitgewerkt. Deze terreinen worden op de ambitiekaart aangegeven met het beheertype N00.02 (Nog om te vormen bestaande natuur). Hierbij worden de te realiseren ambities evenals bij het beheertype N00.01 als een indicatieve verhouding in percentages aangegeven. De indicatieve verhoudingen worden hieronder toegelicht, kaartbijlage 9 geeft de deelgebieden weer. Het gaat om de Bovenlanden, de voormalige vliegbasis Soesterberg, verschillende bossen en de gebieden met omvorming naar heide.

De Bovenlanden

In het westen van de provincie Utrecht ligt het gebied de Bovenlanden. Voor dit gebied is een voorlopig ontwerp gemaakt. In dit voorlopig ontwerp is een verdeling gemaakt van de natuur ambities in dit gebied. Deze verdeling nemen wij hier over.

Omdat nog niet op perceelsniveau is uitgewerkt waar deze beheertypen komen te liggen is er voor gekozen om op de ambitiekaart de percelen die reeds in eigendom zijn van Staatsbosbeheer op de ambitiekaart te zetten als beheertype N00.02 met daarbij de volgende indicatieve verhouding beheertypen:

N04.02 (Zoete Plas):	7%
N10.01 (Nat schraalland):	8%
N12.02 (Kruiden- en faunarijk grasland):	17%
N13.01 (Vochtig weidevogelgrasland):	68%

Voormalige vliegbasis Soesterberg

Met het besluit van Defensie om de vliegactiviteiten te verplaatsen van Soesterberg naar de basis in Gilze-Rijen komt een groot deel van de basis beschikbaar voor een andere bestemming. De voormalige vliegbasis is in 2009 gedeeltelijk aangekocht door de provincie. Defensie blijft in het bezit van het overige deel. In het ruimtelijke plan over de voormalige vliegbasis worden de nieuwe grenzen en natuurdoelen aangegeven voor het gebied. In zowel het provinciale deel als het deel van defensie zal een herinrichting plaatsvinden. Dit wordt op dit moment nader uitgewerkt. Daarom is voor de

voormalige vliegbasis als geheel het beheertype N00.02 weergegeven op de ambitiekaart, met daarbij de volgende indicatieve verhouding beheertypen:

N15.02 (Dennen-, eiken en beukenbos):	40%
N11.01 (Droog schraalgrasland):	40%
N07.01 (Droge heide):	20%

Bossen met beheertype N00.02

Bossen die geen concreet beheertype toebedeeld hebben gekregen, die veelal op de ambitiekaart het beheertype N16.01 of N16.02 (Droog of vochtig bos met productie) hebben en in de oude natuurgebiedsplannen het natuurdoeltype 'Multifunctioneel bos' hadden, zijn op de ambitiekaart weergegeven als N00.02. In het in 2001 door Gedeputeerd Staten vastgestelde document 'Utrechtse natuurdoeltypen' is bepaald dat voor de multifunctionele bossen 20% uit natuurbos dient te bestaan. De indicatieve verhouding is daarom bepaald als 80% N16.01 of N16.02 en 20% van een ander bosbeheertype. De beheertypen zijn bepaald op basis van bodemtype. Het beheertype N00.02 voor bossen is op grond van de indicatieve verhoudingen in drie groepen te verdelen:

Bos 1:

N16.01 (Droog bos met productie)	80%
N15.02 (Dennen-, eiken en beukenbos)	20%

Bos 2:

N16.02 (Vochtig bos met productie)	80%
N15.02 (Dennen-, eiken en beukenbos)	20%

Bos 3:

N16.02 (Vochtig bos met productie)	80%
N14.02 (Hoog- en laagveenbos)	20%

Op kaartbijlage 9 is de ligging van de groepen weergegeven.

Omvorming van bos naar heide

Voor planten- en diersoorten die afhankelijk zijn van specifieke natuurtypen zoals heide en stuifzand zijn ecologische verbindingen noodzakelijk. Voor de ontwikkeling van deze verbindingzones zal veelal bestaand bos omgevormd moeten worden in heide, stuifzand of schraalgrasland. Door een dergelijke omvorming kunnen bestaande natuurkernen vergroot, versterkt en/of verbonden worden. In de Notitie Heideherstel (2004) is door de provincie Utrecht een beleidskader geschapen voor de omvorming van bos naar open natuur in de provincie Utrecht. Daarbij is een selectie gemaakt van gebieden waar vergroting en versterking gewenst is. Dit is vooral het geval op de Utrechtse Heuvelrug.

Omvorming betreft altijd bestaande natuur (bos). Het is voor de beheerder mogelijk om in eigen beheer de bestaande natuur om te vormen of hiervoor subsidie aan te vragen in het kader van de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht. De subsidieaanvraag wordt dan getoetst op bestaande natuurwaarden.

Voor een groot deel van de bossen op de Utrechtse Heuvelrug is de herplantplicht volgens de Boswet uit 1962 van toepassing. Voor deze bossen geldt dat een gekapte oppervlakte bos, bijvoorbeeld voor natuurontwikkeling, elders gecompenseerd moet worden. De eigenaar is verantwoordelijk voor deze herplant. Voor de inmiddels gedeeltelijk gerealiseerde omvorming van bos naar heide is er met het rijk een speciale vrijstelling en een gezamenlijke compensatie afgesproken.

Voor een deel van de bossen op de Utrechtse Heuvelrug worden mogelijkheden geboden voor omvorming van 350 ha bos naar heide (320 ha), open zand (15 ha) en droog schraalgrasland (15 ha). De gebieden die voor omvorming in aanmerking komen, zijn de gebieden waarvoor in de Notitie Heideherstel voorstellen tot omvorming zijn gedaan. Op dit moment is reeds 200 hectare van de taakstelling voor omvorming gerealiseerd en verwerkt op de beheertypenkaart en de ambitiekaart in dit natuurbeheerplan. Op de ambitiekaart (kaartbijlage 8) is het resterende gebied dat voor omvorming in aanmerking komt aangegeven met het beheertype N00.02. Kaartbijlage 9 geeft de ligging weer van dit gebied. Daarbinnen geldt de volgende indicatieve verhouding van beheertypen:

N07.01 (Droge heide):	10%
N06.04 (Vochtige heide):	6%
N07.02 (Zandverstuiving):	2%
N11.01 (Droog schraalland):	2%
N15.02 (Dennen-, eiken en beukenbos):	40%
N16.01 (Droog bos met productie):	40%

In de Notitie Heideherstel is aangegeven binnen welke randvoorwaarden de omvorming van bos naar heide kan plaatsvinden. De provincie zal bijvoorbeeld geen toestemming geven voor het kappen van oude boskernen (rapport 'Oude boskernen van de Utrechtse Heuvelrug', Provincie Utrecht 2004).

Bijlage 1 Indicatieve verhouding beheertypen

Op de ambitiekaart staan gebieden aangegeven met het type N00.01 en N00.02. In deze gebieden willen we nieuwe natuur ontwikkelen en bestaande natuur omvormen.

In deze gebieden willen wij niet elk type natuur ontwikkelen. Welk type natuur wij willen ontwikkelen hebben wij per gebied aangegeven. In de interactieve webkaart op onze website kunt u dit per perceel terug vinden. Deze interactieve webkaart maakt integraal onderdeel uit van dit plan.

In de webkaart staan codes weergegeven met per code een percentage. De betekenis van codes van de beheertypen uit Index Natuur en Landschap zijn te vinden op de website <http://portaalnatuurenlandschap.nl>. Het percentage slaat op het percentage van het oppervlak van elk deelgebied dat wij om willen zetten naar een bepaald beheertype.

De ligging van de deelgebieden is terug te vinden op kaartbijlage 9 en kaartbijlage 12 (voor de Groene Contour).

Groot Mijdrecht noord (deelgebied DV II)

In de graslanden van het gebied Groot Mijdrecht noord willen wij de typen N12.02 Kruiden en faunarijk grasland en N10.02 Vochtig hooiland ontwikkelen. De procentuele oppervlakte verhouding tussen deze twee typen is nog niet bepaald en zal tijdens de uitwerking van het project Groot Mijdrecht noord bepaald worden. Om technische redenen is in de digitale kaart de verhouding 50% kruiden en faunarijk grasland en 50% vochtig hooiland opgenomen. Deze percentages zijn echter niet geldig en dienen slechts om aan te geven dat wij deze twee beheertypen hier willen ontwikkelen.

Bijlage 2 Regionale Maatwerkpakketten in Utrecht

1. Hoge dichtheid weidevogels ('Hoge dichtheid weidevogels meer dan 150', 'Hoge dichtheid weidevogels meer dan 200' en 'Hoge dichtheid weidevogels meer dan 300')

In Utrecht liggen een aantal gebieden met een veel hogere weidevogeldichtheid (meer dan 150 paar/100 ha), wat extra belemmeringen oplevert voor de agrarische bedrijfsvoering. Aangezien de provincie in haar concept-visie heeft aangegeven, de weidevogels in deze kerngebieden te willen behouden, wil ze daarom drie regionale maatwerkpakketten creëren om deze agrariërs tegemoet te komen en het behoud van de weidevogels aldaar te realiseren: een pakket voor een weidevogeldichtheid van meer dan 150 paar per 100 ha, een pakket voor een dichtheid van meer dan 200 paar en een pakket voor een dichtheid van meer dan 300 paar.

Deze maatwerkpakketten moeten onderdeel zijn van het collectieve beheerplan en zijn zonder voldoende kuikenland niet aan te vragen. Voldoende kuikenland bedraagt ten minste 10% van de oppervlakte en kan gerealiseerd worden door zogenaamd 'zwaar beheer' (waarvan de gehele oppervlakte meetelt als kuikenland), via een beheer met maaitrappen (waarbij alleen de oppervlakte van de laatste strook, 10% dus, telt bij de oppervlakte kuikenland) of een combinatie van beide. De agrariër is dus verplicht het grasland te beheren met voldoende opgroeimogelijkheden voor de kuikens.

2. Regionaal maatwerkpakket 'Nestgelegenheid voor de zwarte stern' als toeslagpakket op weidevogelgrasland-rand

Het betreft een nieuw regionaal maatwerkpakket 'nestgelegenheid voor zwarte stern' dat als toeslag kan worden aangevraagd bij '01.01.05b kruidenrijke weidevogelgrasland-rand' en bij pakket 'A02.01.03a Botanische weiderand'. Door aangepast oeverbeheer worden voedsel en schuilplaatsen voor de kuikens verkregen. Door het uitleggen van vlotjes in sloten wordt nestgelegenheid geboden aan zwarte sterns. Er bestaat op dit moment geen pakket die dit mogelijk maakt.

In het Utrechtse veenweidegebieden broeden van oudsher veel zwarte sterns. De aanvragen worden gecoördineerd door een werkgroep die onderdeel is van de ANV 'de Utrechtse Venen' en die sinds 1998 actief is. In de periode 2006 – 2011 heeft dit project gelopen; het aantal deelnemers bedroeg de laatste jaren circa 60 agrariërs. Er broedden circa 180 paar zwarte sterns op de vlotjes. Dankzij het oeverbeheer is het broedsucces meer dan één.

De zwarte stern is een doelgroep van het Utrechtse soortenbeleid. De provincie wil dit beleid graag continueren en vastleggen door middel van dit maatwerkpakket.

Kaartbijlagen

1. Begrenzing van natuurgebieden
2. Beheertypenkaart, onderdeel natuur
3. Beheertypenkaart, onderdeel agrarische natuur 1
4. Beheertypenkaart, onderdeel agrarische natuur 2
5. Beheertypenkaart, landschapszoekgebied
6. Probleemgebieden
7. Toeslagen
8. Ambitiekaart, onderdeel natuur
9. Ambitiekaart, deelgebieden N00.01 en N00.02
10. Ambitiekaart, onderdeel agrarische natuur 1
11. Ambitiekaart, onderdeel agrarische natuur 2
12. Ambitiekaart, onderdeel Groene Contour
13. Beheertypenkaart, Regionaal Maatwerk